

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Ebeveynlerin Gözüyle Covid-19'un Eğitim-Öğretim Sürecine ve Öğrencilerin Sosyal Hayatlarına Etkileri¹

Mustafa DOLMAZ²

*Emniyet Genel Müdürlüğü,
Orcid id: 0000-0002-9420-0331*

Özge METİN³

*Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Eğitimi,
Orcid id: 0000-0003-3150-0967*

ÖZ

Bu araştırmanın amacı Covid-19 pandemisinin eğitim-öğretim süreci ve öğrencilerin sosyal hayatlarına etkilerinin öğrencilerin en yakınında olan ve aynı zamanda doğal bir gözlemci pozisyonunda bulunan ebeveynlerinin gözüyle incelenmesidir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenoloji (olgubilim) yöntemi ile yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu ölçüt örneklem yoluyla belirlenmiş altı farklı şehirde yaşayan kırk ebeveyn oluşturmaktadır. Bu araştırma için pandemi sürecinde öğrencilerle maksimum düzeyde vakit geçirme ve araştırmacılarca belirlenen şehirlerde yaşama durumu ölçüt olarak kabul edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan "Ebeveyn Görüşme Formu" kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular pandemi dönemi eğitim - öğretim sürecinde hem öğrenen hem öğreten bağlamında uzaktan eğitim kaynaklı bazı olumsuzlukların yanında bir takım kazanımların da yaşandığını göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bir diğer önemli bulgu ise ebeveynlerin eğitim-öğretim sürecinin sürdürülme biçimine ilişkin farklı beklentilerinin bulunduğu yönündedir. Ayrıca ebeveynler pandeminin öğrencilerin sosyal hayatlarında bir kısmı pozitif yönlü bir kısmı negatif yönlü köklü değişikliklere yol açtığını düşünmektedir. Ebeveynlere göre eğitim öğretim sürecinde; dönüt eksikliği, eğitimin niteliğinde düşüş, internet erişiminde sıkıntı yaşanılması, teknik altyapı yetersizliği, fırsat eşitliğinin bozulması, düşük verim, teknik cihaz sıkıntısı gibi bir takım problemlerin varlığı da söz konusudur. Araştırma sonucunda pandemi dönemi eğitim-öğretim sürecinde ve sosyal hayatta yaşanıldığı tespit edilen negatif yönlü değişiklikler ve olumsuz etkilerin çözümü hususunda bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Eğitim bilimleri, uzaktan eğitim, pandemi, ebeveyn görüşleri, covid-19, koronavirus.

The Effects of Covid-19 on the Education Process and Social Lives of Students from Parents' Perspective

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the effects of the COVID-19 pandemic on the education and training process and students' social lives from the perspective of parents who are the closest to the students and who at the same time act as a natural observer. The study is conducted with a phenomenology pattern among qualitative research methods. The study group of this study consisted of 40 parents living in 6 different cities selected with the criterion sampling method. For this study, spending the maximum amount of time with the students during the pandemic and to live in cities where the researcher can conveniently find participants are accepted as the criteria. The data collection tool of this study is a parent interview form created by the researchers. The findings of this study show that both learner and teacher experienced certain negative aspects as well as certain learning outcomes in distance education in terms of education and training during the pandemic. Another

¹ Bu çalışma 18. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresinde özet bildiri olarak sunulmuştur.

² **Sorumlu Yazar:** Dr. Mustafa DOLMAZ, E-mail: mdolmaz58@gmail.com

³ Arş. Gör, Özge METİN, E-mail: ozge.metin@giresun.edu.tr

important finding of this study is that parents have different expectations regarding sustaining the education-training process. Additionally, parents believed that the pandemic had caused partially positive and partially negative fundamental changes in students' social lives. According to the parents, there are certain problems in the education and training process including the lack of feedback, decreased education quality, problems with internet access, insufficient technical infrastructure, disrupted equality of opportunities, low efficiency and technical device problems. Based on the results of this study certain recommendations are provided to solve the negative changes and negative effects identified in the education-training process and social lives during the pandemic.

Keywords: Educational sciences, distance education, pandemic, parental views, covid-19, coronavirus.

Giriş

Eğitimi “bilgi ve davranış değişikliği yanında bir takım beceri, değer ve yetkinliklerin kazandırıldığı bir süreç” olarak tanımlamak mümkündür (MEB, 2018). Eğitim süreci toplumsal yaşamın bir parçası olarak çoğu zaman arzulandığı biçimde gerçekleşse de zaman zaman savaşlar, su baskınları, depremler, nükleer sızıntılar, salgın hastalıklar yani büyük doğal ve yapay afetler gibi değişkenler dolayısı ile bazen sekteye uğrayabilmektedir (Kahraman, 2020).

Bu değişkenlerden birisi de günümüzde tüm dünyayı etkisi altına alan, 2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan şehrinde nedeni henüz belirlenemeyen bir sebeple ortaya çıktığı düşünülen ve insanlar arasında hızla yayılmaya başlayan Covid-19 salgınıdır. Bu salgın kısa zamanda etkileri küresel boyutta hissedilen bir pandemi halini almıştır. Virüsün bu denli hızlı yayılması tüm dünya ülkelerini çok boyutlu bir biçimde etkilemiş, bu nedenle virüsün sosyal yaşam, ekonomi, ulaşım, turizm ve eğitim üzerindeki etkilerini en aza indirmek için ülkeler farklı önlem ve düzenlemelere başvurmak zorunda kalmıştır (Telli Yamamoto & Altun, 2020; Gümüşgül & Aydoğan, 2020; Kahraman, 2020b). Söz konusu düzenlemeler dünyanın pek çok yerinde toplumsal yaşamda zorunlu bir takım değişikliklerin yaşanmasını kaçınılmaz kılmıştır.

Vakaların artışı ile birlikte kısa zamanda dünya genelinde sosyal mesafenin artırılması, sosyal ilişkilerin ve seyahatlerin kısıtlanması, zorunlu veya gönüllü karantina uygulamaları gibi ülkelerin yönetimleri tarafından getirilen kısıtlamalar bireylerin yaşamında psikolojik, fiziksel ve sosyal yönden değişimler yaşanmasına sebep olurken (Kurt Demirbaş & Sevgili Koçak, 2020), toplumsal yaşamda ise eğitim, ekonomi, sağlık gibi sektörlerde var olan düzenin yeniden ele alınmasını zorunlu kılmıştır. Yaşanan tüm bu değişimler ve getirilen yeni düzenlemeler bireylerin sosyal ilişkilerinde, ekonomik faaliyetlerinde ve hatta eğitim-öğretim süreçlerinde zorunlu bir revizyon sürecini beraberinde getirmiştir (Sułkowski, 2020; Üstün & Özçiftçi, 2020; Karakaş, 2020; Birinci & Bulut, 2020; Alpago & Oduncu Alpago, 2020).

Salgından sadece sağlık sektörü etkilenmemiş, eğitim sektörü de bu salgından en fazla etkilenen sektörlerden biri olmuştur. Özellikle kalabalık grupların oluşmasını önlemek ve salgının yayılım hızını düşürmek için ülkeler önce eğitim-öğretim sürecine ara vermişler daha sonra ise eğitim-öğretimi sürdürülebilir hale getirmek için uzaktan eğitim yaklaşımına başvurmuşlardır (Telli Yamamoto & Altun, 2020). Köklü bir maziye sahip olan uzaktan öğretim yaklaşımını, telekomünikasyon sistemleri kullanılarak öğrenen ile öğretmenin senkron veya asenkron şeklinde birbirinden bağımsız olarak farklı ortamlarda sürece dâhil olduğu web tabanlı örgün eğitim (Baki vd., 2009) olarak tanımlamak mümkündür.

Uzaktan eğitim, bazı ülkeler tarafından pandemi öncesi dönemde de eğitim-öğretim sürecinin bazı kademelerinde belirli bir düzeyde kullanılsa da örgün öğretimin önüne geçecek düzeyde ilk defa Covid-19 salgını ile başlayan dönemde işe koşulmuştur. Eğitim sürecinin devamlılığını sağlamak ve niteliğini korumak için aralarında Türkiye (Moodle, Zoom, Google Meet, Eba, Adobe Connect), Avustralya (Google Drive, Microsoft Teams), Estonya (URL3,

4, 5), Arjantin, Çin (URL6), Finlandiya (Opentunti, OER, Finna), Çek Cumhuriyeti (URL 7), Gürcistan (Microsoft Teams), Fransa (Cned), Japonya (METI), Macaristan (Microsoft Teams, Google Classroom), İsrail, İtalya, Letonya (URL8), Portekiz, İspanya (EduClan), Hollanda ve Romanya'nın da (Google, Microsoft uygulamaları) bulunduğu birçok ülke eğitim-öğretim sürecini, materyalleri ve eğitim kaynaklarını bilgisayar ve ağ tabanlı ortamlara taşımıştır. Yine birçok ülke var olan dijital materyaller harici dijital içerik geliştirme ve alt yapı kurma/yenileme çalışmaları başlatmıştır. Bununla birlikte Türkiye, Belçika, Gürcistan, İspanya gibi ülkelerde çevrimiçi eğitim yanında televizyon ve radyo gibi iletişim araçları da eğitim – öğretim sürecinin bir parçası olarak kullanılmıştır. Görüldüğü üzere her ülkenin uzaktan eğitim yaklaşımı mevcut altyapılarına göre değişiklik göstermektedir. Bununla birlikte genelde birçok ülkenin Google ve Microsoft'un yazılımlarını kullanmayı tercih ettiği söylenilebilir (Yılmaz vd., 2020; OECD, 2020; Aldemir & Avşar, 2020; Türk vd., 2020; Üstün & Özçiftçi, 2020; Dikmen & Bahçeci, 2020). Televizyon ve radyo gibi kitle iletişim araçları haricinde kullanılan diğer platformların bilgisayar, tablet veya akıllı telefon gibi araçlar ile internet alt yapısı gerektirmesinden dolayı her bireyin eşit olanaklarda eğitimden yararlanması bu süreçte oldukça zorlaşmıştır (İlhan vd., 2021). Bu sebeple bazı ülkeler dijital içeriğe erişimde fırsat eşitsizliğini engellemek için teknolojik cihazlara sahip olmayan öğrencileri düşünerek yeni yatırımlar yapmış, altyapısı bulunmayan ülkeler ise uzaktan eğitim altyapısı oluşturmaya başlamıştır (OECD, 2020). Zhong'a (2020) göre dünya genelinde yaklaşık olarak 770 milyon öğrenen okulların kapanması ve uzaktan eğitime geçilmesi kararından etkilenmiştir.

Özellikle uygulanan kısıtlamalarla beraber sosyal hayatta ve eğitimde yaşanan söz konusu değişiklikler ve zorunluluklar bireylerin mevcut yaşantılarındaki düzenlerini değiştirmiş, sosyal hayatlarını yeniden şekillendirmiştir (Türk vd., 2020). Bu süreçte ebeveynlere düşen sorumluluklar ise her zamankinden farklı bir seyir izlemiştir. Normal koşullarda okul ortamında öğretmenin gözetiminde ilerleyen eğitim sürecinin ev ortamına taşınmasıyla ebeveynlere ve öğrencilere düşen sorumluluklar da artmış, bu durum ebeveynlerin süreci daha yakından takip etmelerine olanak sağlamıştır.

İlgili literatür incelendiğinde salgın dönemiyle ilgili olarak pek çok araştırmanın yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmaların önemli bir kısmı sağlık sektörünü ilgilendirirken bir kısmı ise toplumsal hayat ve eğitim sektörü ile ilgilidir. Bayburtlu (2020), Sarı (2020), Sarıtaş ve Barutçu (2020), Sarı ve Nayır (2020), Kahraman (2020), Külekçi Akyavuz ve Çakın (2020), Telli Yamamoto ve Altun (2020), Yıldız (2020) ve Yılmaz vd., (2020) gibi araştırmacılar salgın döneminde eğitim sürecini uzaktan eğitim perspektifiyle değerlendirirken; Brooks vd., (2020), Davran (2020), Kurt Demirbaş & Sevgili Koçak (2020), Karakaş (2020), Torun Kayabaşı (2020), Uğur (2020) ise yapmış oldukları çalışmalarda salgının sonuçlarını toplumsal, sosyolojik ve psikolojik açıdan ele almışlardır. Etkileri ilk günkü kadar derinden hissedilen pandemi sürecinde öğrencilerin eğitim hayatını ve sosyal hayatını birlikte inceleyen bir çalışmaya ise rastlanılmamıştır. Şunu unutmamak gerekir ki eğitim öğretim süreci de aslında öğrencilerin sosyal hayatının bir parçasını oluşturmaktadır. Bu sebeple bu çalışmada Covid-19'un eğitim-öğretim sürecine ve öğrencilerin sosyal hayatına etkilerinin ebeveynlerin görüşleri ışığında ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmanın bu genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Ebeveynler Covid-19 hakkında neler bilmektedir?
- Covid-19'un eğitim-öğretim sürecine olumsuz etkileri nelerdir?
- Covid-19 sürecinde (varsa) eğitim-öğretimde edinilen kazanımlar nelerdir?
- Covid-19 sürecinde ebeveynlerin eğitim-öğretimin sürdürülüş biçimine dair beklentiler nelerdir?
- Covid-19 sürecinde eğitim-öğretimde yaşanan aksaklık-sıkıntılar nelerdir?

- Covid-19'un öğrencilerin sosyal hayatlarına olumsuz etkileri nelerdir?
- Covid-19 sürecinde (varsa) öğrencilerin sosyal hayatlarında edindikleri kazanımlar nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma nitel araştırma deseni benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalarda araştırmacılar katılımcılarla görüşme yaparak, davranış gözlemleyerek ya da doküman inceleyerek veri toplayabilirler (Creswell, 2016). Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji (olgubilim) yöntemine başvurulmuştur. Olgubilim tecrübe edinilmiş yaşantıları değerlendirmeye yoğunlaşan, bu sebeple olgunun temelini oluşturan ortak anlamları ortaya çıkarmayı ve olguyu deneyimleyen bireylerin tecrübelerini açıklamayı amaç edinen bir nitel araştırma yöntemidir (Jasper, 1994; Miller, 2003; Baker vd., 1992; Rose vd., 1995). Cropley'e (2002) göre olgubilim çalışmaları farkında olduğumuz ancak ayrıntılı ve derinlemesine betimleyemediğimiz olgulara odaklanmaktadır. Bu nedenle olguyu tecrübe etmiş, dışa vurabilecek ve yansıtabilecek bireyler veya gruplar bu araştırmalarda veri kaynağını oluşturmaktadır. Olgubilim araştırmalarında olgulara ilişkin yaşantı ve anlamları ortaya çıkarabilmek için katılımcılarla görüşmeler yapılmaktadır (Akt. Yıldırım & Şimşek, 2005).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu çocukları herhangi bir öğrenim basamağında öğrenim gören ebeveynler oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemine başvurulmuştur. Ölçüt örneklem ile gerçekleştirilen bir araştırmada gözlem biriminin belirli nitelikleri taşıyan nesne, durum, olay ya da kişilerden oluşması gereklidir. Bu durumda örneklem için belirlenen niteliklere haiz birimler örnekleme dahil edilirler (Büyüköztürk vd., 2009; Patton, 2002). Araştırmada pandemi döneminde öğrencilerle maksimum zaman geçirme durumu, araştırmacıların uygulamaya kolaylıkla katılımcı bulabileceğini düşündüğü illerde (Ankara, İzmir, Samsun, Niğde, Tokat, Sivas) yaşama durumu kriter olarak kabul edilmiştir. Pandemi döneminde öğrencilerle maksimum düzeyde zaman geçiren kişilerin ebeveynler olması dolayısı ile araştırma bahse konu illerde yaşayan ebeveynler ile yürütülmüştür.

Bu ölçütler uyarınca çocukları okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversiteye devam eden ve bahse konu illerde yaşayan toplam 40 ebeveynin görüşlerine gönüllük esasına dayalı olarak başvurulmuştur. Çalışma grubuna ait bazı bilgiler (Ebeveynlerin cinsiyetleri, çocuk sayıları, yaşadıkları şehirler) sırasıyla Tablo 1-2 ve 3 içerisinde verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Cinsiyetleri

Katılımcı Ebeveynlerin Cinsiyetleri	Frekans (f)	Yüzde (%)
Erkek	17	42,5
Kadın	23	57,5
Toplam	40	100

Tablo 1 incelendiğinde çalışmaya katılan ebeveynlerin 17'sinin erkek, 23'ünün ise kadın olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısına ilişkin bilgilere ise Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Çocuk Sayısı

Katılımcı Ebeveynlerin Çocuk Sayısı	Frekans (f)	Yüzde (%)
Bir	12	30,0
İki	21	52,5
Üç	7	17,5
Toplam	40	100

Ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısını gösteren Tablo 2 incelendiğinde ebeveynlerin 12'sinin bir çocuk sahibi, 21'i iki çocuk sahibi ve 7'si ise üç çocuk sahibi olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Yaşadığı Şehirler

Katılımcıların Yaşadığı Şehirler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ankara	4	10
İzmir	4	10
Niğde	1	2,5
Sivas	27	67,5
Samsun	1	2,5
Tokat	3	7,5
Toplam	40	100

Tablo 3 incelendiğinde çalışmaya katılan ebeveynlerin farklı illerde yaşadıkları görülmektedir. Buna göre ebeveynlerin 4'ü Ankara, 4'ü İzmir, 1'i Niğde, 27'si Sivas, 1'i Samsun ve 3'ü ise Tokat ilinde ikamet etmektedir. İkamet edilen iller arasında Sivas, Niğde ve Tokat illeri belediye, diğer iller ise büyükşehir konumundadır.

Veri Toplama Araçları

Creswell (2016) bir konuyu çalışmaya başlamadan önce alan yazın taraması yapılmasını önermektedir ve ancak bu taramadan sonra çalışılması gereken bir sorun ya da problemin varlığından bahsedilebileceğini belirtmiştir. Bu sebeple öncelikle ilgili alan yazın taranmış, bir problemin varlığı tespit edilmiş, bu problemi açıklamaya yardımcı olabilecek verileri elde edebilmeye imkân tanıyacak veri toplama aracının geliştirilmesi aşamasına geçilmiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen Ebeveyn Görüşme Formu (EGF) isimli yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Uzman görüşleri alındıktan sonra son halini alan görüşme formu açık uçlu yedi sorudan oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanması yaklaşık olarak dört ay sürmüştür. Veriler, içerik analizinden yararlanılarak tanımlanmaya çalışılmıştır. İçerik analizi araştırmaya katılan katılımcıların görüşlerini özet bir biçimde ve sistematik olarak ortaya koymaya yarayan bir yöntemdir (Altunışık vd., 2010). İçerik analizinde sırasıyla kodlama, kavram ve kategorilendirme aşamaları takip edilmelidir (Strauss & Corbin, 1990) Araştırmamızda bahse konu aşamalar göz önünde bulundurularak öncelikle verilerden çıkan kavramlara göre Maxqda 18 paket programda kodlama yapılmış, elde edilen kavramlar birbiriyle ilişkili belirli bir tema altında sınıflandırılmıştır. Söz konusu analiz sürecinin güvenilirliğini sağlamak amacıyla Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$) dikkate alınmıştır. Hesaplama sonucunda yapılan içerik analizi işleminin güvenilirliği %100 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik hesaplarının %70'in üzerinde çıkması,

araştırmanın güvenilir kabul edilmesi için yeterli görülmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Burada elde edilen sonuca göre araştırmanın güvenilir olduğunu söylemek mümkündür.

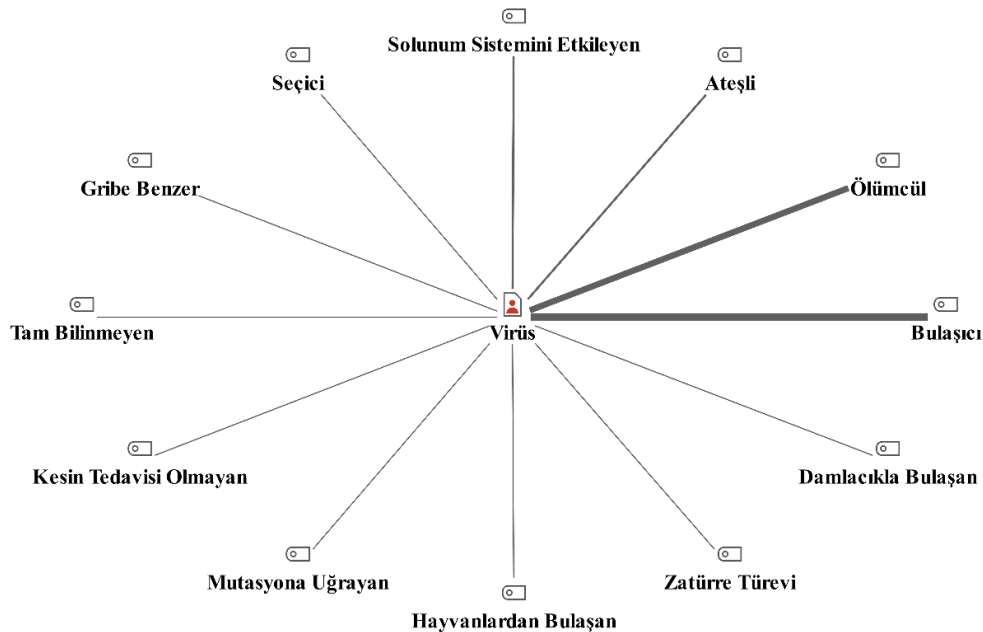
Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde Covid-19'un Eğitim-Öğretim Sürecine ve Öğrencilerin Sosyal hayatlarına etkisi hakkındaki görüşlerini almak için ebeveynlere yöneltilen sorulardan elde edilen veriler MAXQDA 18 paket programda kodlanarak ve kod haritaları ile görsel hale getirilerek verilmiştir. Bu araştırma için “anamlı kelimeler grubu” ve “cümleler” kod birimleri olarak belirlenmek suretiyle kodlama yapılmıştır. Bazı sorularda ebeveynler çift yönlü değerlendirme yaptığı için bir ebeveyn görüşünden birden fazla kod elde edilebilmiştir.

Ebeveynlerin Covid-19 Hakkında Neler Bildiklerine Dair Bulgular

Ebeveynlere yöneltilen “Covid-19 hakkında ne biliyorsunuz? Birkaç kelime ile özetleyebilir misiniz?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde ebeveynlerin hastalığı tanımlamak için “virüs” teması altında on iki adet kod ürettiği görülmüştür. Bu kodlar: “Solunum sistemini etkileyen (4)”, “ateşli (4)”, “ölümcül (9)”, “bulaşıcı (11)”, “damlacıkla bulaşan (1)”, “zatürre türevi (1)”, “hayvanlardan bulaşan (1)”, “mutasyona uğrayan (1)”, “kesin tedavisi olmayan (1)”, “tam bilinmeyen (2)”, “gribe benzer (2)” ve “seçici (3)” kodlarıdır. Elde edilen kodlamalar incelendiğinde ebeveynlerin Covid-19 virüsü konusunda bilgili olduğu, söylenen şeylerin tamamına yakının doğru olduğu görülebilir. Kodlara ilişkin kod haritası görsel 1’de verilmiştir.

Görsel 1. Ebeveynlerin Covid-19'un Ne Olduğuna Dair Görüşlerini Yansıtan Kod Haritası

Ebeveynlerin Covid-19'un ne olduğuna dair yanıtlarına ilişkin örnekler ise şu şekildedir: Hastalığın bulaşıcı bir hastalık olduğu üzerinde duran E1: “Duyduğumuz ve okduğumuz kadarıyla oldukça bulaşıcı bir hastalık ve hızla yayılıyor” görüşünü paylaşmıştır. E14 ise görüşlerinde hastalığın ölümcül olduğuna dikkat çekmiş ve “Çok ölümcül bir hastalık olduğunu düşünüyorum. Çin’de yolda yere yığılıp düşenleri ve ölenleri görüyoruz. İnsanlar aniden ölüyorlar. Anlamak çok zor” şeklinde duygularını ifade etmiştir. E26 virüsün solunum sistemini etkileyen bir hastalık olduğunu düşünmektedir ve “İnsanları

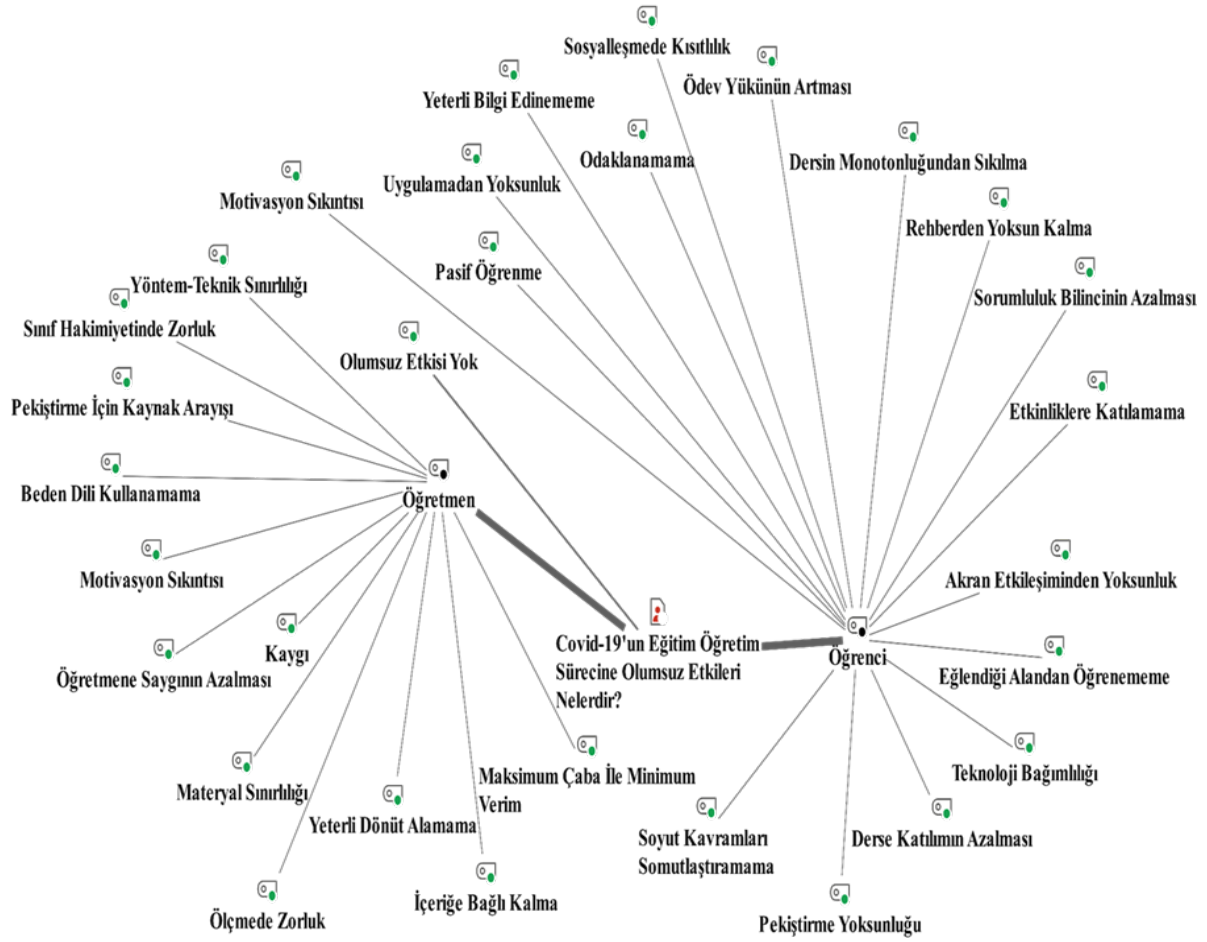
yavaş yavaş öldüren bir hastalık ve özellikle solunup sistemini hedef alarak nefes almayı imkânsız hale getiriyor. Yakın zamanda tanıdığım biri bu virüs sebebiyle öldü.” cümleleri ile düşüncelerini açıklamıştır. E33 ise virüsün seçici bir yönü olduğunu belirtiyor ve farklı hastalıklara da kapı araladığını şu cümleleri ile açıklıyor: *“Sizi zayıf noktanızdan yakalayan deyim yerindeyse fırsat kollayan seçici bir virüs. Bu virüsten kurtulanlar arkasından farklı hastalıklardan vefat ediyor. Tesadüf olabilir mi diye düşünüyorum ancak olmadığı fikrindeyim.”*

Covid-19’un Eğitim-Öğretim Sürecine Olumsuz Etkilerine Dair Bulgular

Ebeveynlere yöneltilen “Covid-19’un eğitim-öğretim sürecine olumsuz etkileri nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar Görsel 2 yardımı ile incelendiğinde “Öğretmen” teması altında on iki kod üretildiği görülmektedir. Bu kodlar “Sınıf Hâkimiyetinde Zorluk (9)”, “Yöntem-Teknik Sınırlılığı (4)”, “Öğretmene Saygının Azalması (3)”, “Ölçmede Zorluk (2)”, “Kaygı (2)”, “Pekiştirme İçin Kaynak Arayışı (1)”, “Beden Dili Kullanamama (1)”, “Motivasyon Sıkıntısı (1)”, “Materyal Sınırlılığı (1)”, “Yeterli Dönüt Alamama (1)”, “İçeriğe Bağlı Kalma (1)” ve “Maksimum Çaba İle Minimum Verim (1)” kodlarıdır. 13 Ebeveyn ise öğretmenler için pandemi sürecinin herhangi bir olumsuz etkisi olmadığını belirtmişlerdir.

“Öğrenci” teması altında ise on yedi kod üretildiği görülmektedir. “Yeterli Bilgi Edinememe (5)”, “Teknoloji Bağımlılığı (5)”, “Derse Katılımın Azalması (4)”, “Motivasyon Sıkıntısı (3)”, “Pasif Öğrenme (3)”, “Ödev Yükünün Artması (3)”, “Eğlendiği Alandan Öğrenememe (3)”, “Sorumluluk Bilincinin Azalması (3)”, “Dersin Monotonluğundan Sıkılma (2)”, “Etkinliklere Katılamama (2)”, “Uygulamadan Yoksunluk (1)”, “Odaklanamama (1)”, “Sosyalleşmede Kısıtlılık (1)”, “Rehberden Yoksun Kalma (1)”, “Akran Etkileşiminden Yoksunluk (1)”, “Pekiştirme Yoksunluğu (1)” ve “Soyut Kavramların Somutlaştırılmaması (1)” kodlarıdır.

Görsel 2. Covid-19'un Eğitim-Öğretim Sürecine Olumsuz Etkilerine Dair Ebeveyn Görüşleri Doğrultusunda Oluşturulan Kod Haritası

Ebeveynlerin Covid-19'un eğitim-öğretim sürecinde, öğrenciler tarafında yarattığı olumsuz etkilere dair görüşlerini E22, E3, E24, E37 ve E12 kodlu ebeveynlerin görüşleri ile örneklendirmek mümkündür. E 22 kodlu ebeveyn bilgisayar ve tablet gibi araçların çocuklar için bir eğlence alanı olduğunu belirtmiş ve çocukların bu araçlar üzerinden öğrenmekte zorluk çektiğini şu cümleleri ile aktarmıştır: “Virüsten önce çocuklar özellikle bilgisayar ve tabletleri oyun oynamak ve boş zamanlarını değerlendirmek için kullanıyorlardı ve bizde sınırlı bir zaman için bunu çocuklara veriyorduk. Şimdi sürekli ellerinde ve ders bitse de oyun oynasak diye düşünüyorlar. Şimdiye kadar eğlence alanı olarak kullandıkları şeyi öğrenme alanı olarak etkili kullanamıyorlar” (Eğlendiği Alandan Öğrenememe). E3 kodlu ebeveyn ise covid-19 nedeniyle çevrimiçi yapılan derslerin akıllı cihazlardan yapıldığını ve bunların öğrencilerin elinden düşmediğini ve bu durumun çocuklarda bu cihazlara karşı bir bağımlılık oluşturduğunu “En önemli olumsuz etkisi teknoloji bağımlılığı yapıyor. Çocuklar ellerinden tablet ve telefonu zaten bırakmıyordu. Şimdi ellerinde telefonlar tabletler, bunlar yemek yerken bile yemek masasında.” şeklindeki görüşleri ile aktarmıştır (Teknoloji Bağımlılığı). E24 kodlu ebeveyn ise “İnternette sürdürülen eğitiminin yeterli olduğunu ve yeterli bilgi verebileceğini düşünmüyorum. Çocuklar soru sormaya bile çekiniyorlar. Öğretmenler sınıf içinde olsa anlamayan öğrenciyi gözünden bile anlayabilir, çocuğun gözlerinde o soru işaretini görebilir ancak internette çok zor.” görüşleri ile uzaktan eğitimi yeterli görmediğini belirtiyor (Yeterli Bilgi Edinememe). E37 kodlu ebeveyn okul ortamının sosyal yönüne dikkat çekerek okulun sadece bir eğitim ortamı olmadığını, çocukların sosyal yaşamının bir parçası olduğunu, okulun sosyalleşmeye olan katkısına şu ifadeler ile vurgu yapmıştır: “Okulda denilince olaya sadece eğitim amaçlı bakmamak lazım aynı zamanda sosyal hayatlarının da

bir bölümünü oluşturuyordu, çocuklar orada sosyalleşiyordu. Şimdi bu konuda oldukça kısıtlı alternatifleri var.” (Sosyalleşmede Kısıtlılık). E12 kodlu ebeveyn ise sürecin çocuklarda sorumluluk duygusunu azalttığı hususuna vurgu yapmaktadır. “Çocuklar sabah erken kalkar servisi kaçırmamak ve bir şey unutmamak için kontrollerini yapar, kahvaltısını yapar çıkardı evden. Şimdi nasıl olsa evdeyim diyor ve gereken hassasiyeti ve sorumluluğu göstermiyorlar. Yemek bilgisayar başında yeniyor.” (Sorumluluk Bilincinin Azalması). Diğer kodlara ilişkin E11, E8 ve E6 kodlu ebeveynlerin görüşleri örnek olarak verilebilir: E11: “Tabi bu ortamda mecbur ama yine eskiye döndük, öğretmen anlatıyor öğrenci dinliyor.” (Pasif Öğrenme). E8: “Çocuk sanki eskisine oranla daha çok ödev yapıyor. Sanırım çevrimiçi derste fazlaca soru çözemedikleri için pekiştirme amaçlı veriliyor” (Ödev Yükünün Artması). E6: “Dersler hariç okulda ya da okul dışında eğitim etkinlikleri yapılıyordu, çocuk şimdi bundan mahrum kaldı. En çok aradığı şeylerden biride bu etkinlikler (Etkinliklere Katılamama)”

Ebeveynlerin Covid-19’un eğitim-öğretim sürecinde, öğretmenler tarafında yarattığı olumsuz etkilere dair görüşlerini E17, E4, E12, E5, E7 ve E10 kodlu ebeveynlerin görüşleri ile örneklendirmek mümkündür. E17 kodlu ebeveyn uzaktan eğitimle birlikte sınıf hâkimiyetinin artık eskisi kadar kolay olmayacağına vurgu yapmış ve bu hususu şu sözlerle açıklamıştır: “En büyük sıkıntı bence sınıfın kontrolünü sağlamak. Sınıfta yanı başınızda kontrol edemediğiniz yeri gelince ikaz ettiğiniz öğrencileri karşınızdaki kameradan nasıl kontrol edebilirsiniz ki”. E4 kodlu ebeveyn ise öğretmenlerin uzaktan eğitimde sınırlı bir yöntem-teknik seçimi şanslarının olduğunu, onları en çok bu hususun zorladığını şu sözleri ile belirtmektedir. “Yöntem konusunda çok sıkıntı yaşadıklarını düşünüyorum. Kaç tane yöntem-teknik çevrimiçi eğitimde kullanılabilir? E12 kodlu ebeveyn: “Öğretmenler için elbette fazlaca olumsuz etkisi vardır, benim aklıma beden dilini kullanamaması geliyor. Her ortamda beden dili ile oldukça samimi ortam yaratır ve ortamı ısıtır. Uzaktan eğitimde bu sıcaklık ve samimiyet yok” şeklindeki görüşleri ile öğretmenlerin beden dilini kullanamamasının Covid 19 sürecinde eğitim-öğretim faaliyetlerinde öğretmenleri zorlayan bir husus olduğunu ifade etmiştir. E5 kodlu ebeveyn ise Covid-19 sürecinin eğitim öğretim sürecinde olumsuz etkilerini öğretmenler boyutunda değerlendirdiğinde en büyük problemin dönüt alamamak olduğu hususuna vurgu yapmıştır. E5: “Öğretmenin bir görevi de öğrencilerin verdiği bilgileri alıp almadığını kontrol etmektir. Öğrenemiyorsa öğrenmesini kolaylaştırmak ve öğrenene kadar onunla ilgilenmektir. Ancak uzaktan eğitimde bunu kontrol etmek çok zor”.

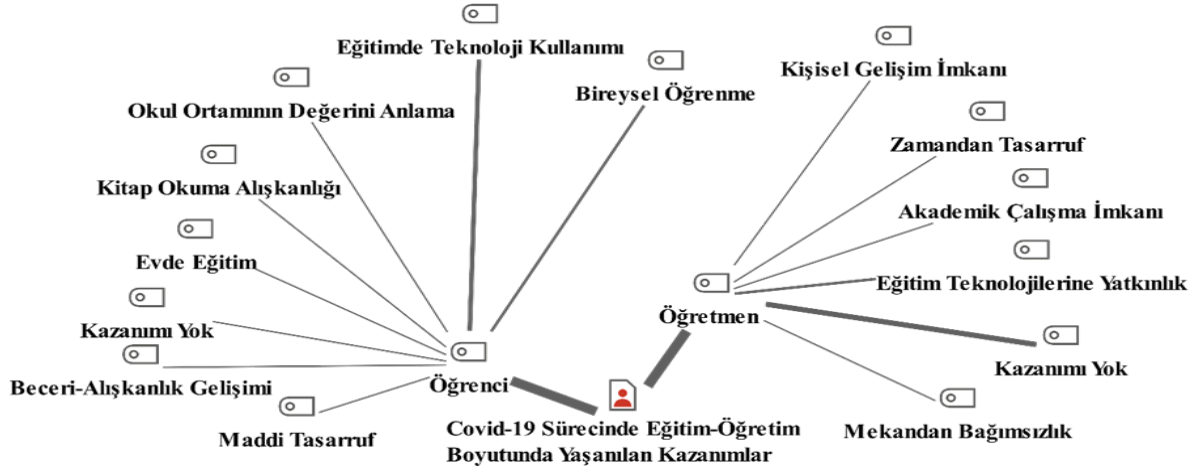
E7 kodlu ebeveyn: “Sınıfta bulunan malzemeler evlerde yok. Özellikle fen bilimlerinde malzeme çeşidi öğrenmeyi kolaylaştırıyor, uygulama imkânı sağlıyor. Sanalda öğretmen bir şeyler anlatsa da derslerin bir yönü eksik kalacak bence. Çocuklar evde deney yapmak istese ne ile yapacak” şeklinde cümleleri ile çevrimiçi eğitimde öğretmenlerin kullanabileceği materyallerin sınırlı olduğunu belirtmiştir. E10 kodlu ebeveyn ise görüşlerinde öğretmenlerin uzaktan eğitimde ölçme konusunda zorlanabileceğini, öğrenen öğrenci ile öğrenmeyi tam ayırt edemeyebileceğini belirtiyor: “Öğretmenler anlattıklarının öğrenilip öğrenilmediği konusunda oldukça endişeliler. Sonuçta bu bilgiler öğrencilere ömürleri boyunca lazım olacak bilgiler. Geçen gün çocuğun öğretmenini aradım, öğrenebilen ve öğrenemeyeni tam seçmenin bazen mümkün olmadığı söylemişti”.

Covid-19 Sürecinde Eğitim-Öğretimde Elde Edilen Kazanımlara İlişkin Bulgular

Ebeveynlere yöneltilen “Covid-19 sürecinde (varsa) eğitim-öğretimde edinilen kazanımlar nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde ebeveyn görüşlerinin “öğretmen” temasına bağlı altı kod “öğrenci” temasına bağlı ise sekiz kod ile altında toplandığı görülmektedir. Öğretmen teması altında toplanan kodlar “Eğitim Teknolojilerine Yatkinlik (9)”, “Kişisel Gelişim İmkânı (5)”, “Zamandan Tasarruf (2)”, “Akademik Çalışma İmkânı (2)”, “Mekândan Bağımsızlık (1)” ve “Kazanım Yok (21)” kodlarıdır. Öğrenci teması altında toplanan kodlar ise “Eğitimde Teknoloji Kullanımı (15)”, “Bireysel Öğrenme (9)”,

“Okul Ortamının Değerini Anlama (7)”, “Kitap Okuma Alışkanlığı (3)”, “Beceri-Alışkanlık Gelişimi (2)”, “Maddi Tasarruf (1)”, “Evde Eğitim (1)” ve “Kazanım Yok (2)” kodlarıdır. Temalar ve kodlara dair harita Görsel 3’de sunulmuştur.

Görsel 3. Covid-19 Sürecinde Eğitim-Öğretimde Edinilen Kazanımlara Dair Ebeveyn Görüşlerini İçeren Kod Haritası

Ebeveynlerin covid-19 sürecinde eğitim-öğretim boyutunda öğrencilerce elde edilen kazanımlara dair görüşlerine ilişkin örnekler vermek gerekirse E8, E29, E35 kodlu ebeveyn görüşleri örnek olarak verilebilir. E8 kodlu ebeveyn göre eğitim-öğretim sürecinde öğrenciler teknoloji kullanımı alışkanlığı kazanmış ve aslında akıllı cihazların eğitim fonksiyonunun farkına varmıştır. “Öğrenciler tabletleri hep oyun için kullanıyorlardı. Eğitim fonksiyonu hep göz ardı ediliyordu. Şimdi tabletleri eğitim amaçlı kullanmayı, bu fonksiyonunun da olduğunu öğrendiler”. E29 kodlu ebeveyn ise sürecin en büyük artışının çocukların bireysel öğrenme alışkanlığı kazanması olduğunu “Kendi kendilerine öğrenmeyi öğrendiler. Online derslerde öğretmenin her şeyi anlatması mümkün değil. Çokta soru soramıyorlar öğrenciler ama ya bize soruyorlar ya da internette arayıp buluyorlar” şeklindeki görüşlerinde belirtmiştir. E35 kodlu ebeveyn: “Okul çocuklar için angarya gibi geliyordu ama gidemeyince ne güzel bir ortam olduğunu, hayatlarının belki de en güzel anlarını orda geçirdiklerini anladılar” şeklindeki görüşleri ile okula gidemeyen ve evde kalan, önceleri isteksiz okula giden çocukların okul ortamında aslında mutlu olduklarını anladıklarını belirtmiştir. Diğer kodlara ilişkin E39, E28 kodlu ebeveynlerin görüşlerine dair örnekler şu şekildedir: E39: “Oğlum çok fazla kitap okuyan bir çocuk değildi. Bu süreçte birlikte evde daha fazla zaman geçirdik ve ben çeşitli kitaplar alarak günlük 1 saat birlikte kitap okumaya davet ettim. Şimdi kitap okumaya alıştı ve birkaç kitap bitirdik. Bu çok büyük bir kazanım” (Kitap Okuma Alışkanlığı). E28: “Çocuklarda artık temizlik alışkanlığı oluştu. Virüse yakalanmamak için dışardan gelince ellerini yıkıyorlar. Çoğu zaman benim söyleyerek yaptırduğım bu işi artık kızım kendisi yapıyor. Bende işe gitmediğim zaman da maket gemi, duvar süsü vb. el becerisi geliştiren çalışmalar yapmaya başladık. Eğlenceli zaman geçiriyoruz ve yanında el becerilerimizde gelişiyor” (Beceri-Alışkanlık Gelişimi).

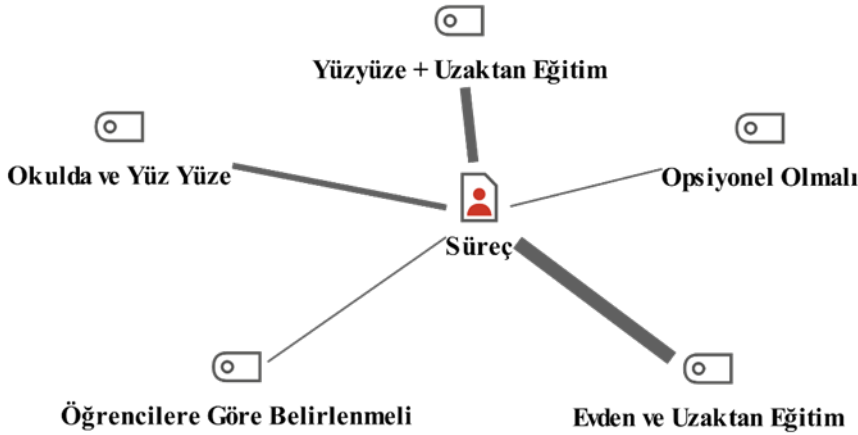
Ebeveynlerin covid-19 sürecinde eğitim-öğretim boyutunda öğretmenlerce elde edilen kazanımlara dair görüşlerine ilişkin örnekler vermek gerekirse görüşleri kişisel gelişim imkânı ve akademik çalışma imkânı koduyla kodlanan E7 ve E34 kodlu ebeveynlerin görüşleri şu şekildedir: E7 kodlu ebeveyn öğretmenlerin bu süreçte kişisel gelişimlerine zaman ayırma imkânı bulunduğunu “Öğretmenler şu süreçte evde kaldıkları için kişisel gelişimlerine ayıracak epey bir zamanları oldu” şeklinde görüşleri ile ifade etmiştir. E34 kodlu ebeveyn ise “Öğretmen arkadaşlarım kitap ve makale yazmaya başladılar. Bu süreç onlar açısından

değerlendirildiğinde bir fırsat” şeklinde görüşleri ile sürecin öğretmenler açısından akademik çalışma fırsatı şeklinde bir kazanım sağladığını belirtmiştir. Diğer kodlara ilişkin E23, E2, E13 ve E11 kodlu ebeveynlerin görüşlerine dair örnekler şu şekildedir: E23: “Sınıf içerisinde yapılan eğitim-öğretim sürecinde bu kadar teknolojinin kullanıldığını düşünmüyorum. Öğretmenler bilsin ya da bilmesin, sevsin ya da sevmesin bu süreçte eğitimde teknoloji kullanımı ile tanıştı ve aktif bir şekilde kullandılar ve bunlara karşı ister istemez bir yatkınlık oluştu” (Eğitim Teknolojilerine Yatkınlık). E2 “Bence okula gitmeden evden ders vermek en büyük kazanım. Şu süreçte evden çıkmamak hem covid-19 gibi bir virüsten korunmak için hem de zahmetsiz bir şekilde işini yapmak için ideal” (Mekândan Bağımsızlık). E13: “Öğretmenler için bir kazanım söz konusu değil” (Kazanımı Yok). E11: “Öğretmenler uzaktan eğitim vererek yol vb. birçok şeye harcayacakları zamanı tasarruf etmiş oldular. Zaman bu hayattaki en büyük kazanımdır” (Zamandan Tasarruf).

Covid-19 Sürecinde Ebeveynlerin Eğitim-Öğretimin Sürdürülüş Biçimi Konusundaki Beklentilerine İlişkin Bulgular

Ebeveynlere yöneltilen “Covid-19 sürecinde eğitim-öğretim sizce nasıl sürdürülmelidir?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde süreç teması altında beş kod üretildiği görülmüştür. Bu kodlar: “Evden ve Uzaktan (16)”, “Yüz yüze + Uzaktan (12)”, “Okulda ve Yüz yüze (7)”, “Öğrencilere Göre Belirlenmeli (3)” ve “Opsiyonel Olmalı (2)” kodlarıdır. Kod haritası Görsel 4’de sunulmuştur.

Görsel 4. Covid-19 Sürecinde Ebeveynlerin Eğitim-Öğretimin Sürdürülüş Biçimi Konusundaki Beklentilerine İlişkin Kod Haritası

Kod haritası Görsel 4 incelendiğinde ebeveynlerce en fazla tercih edilen yöntemin evden ve uzaktan eğitim olduğu görülmektedir. Bu grubu yüz yüze ve uzaktan eğitimin birlikte sürdürülmesini tercih eden ebeveynlerin takip ettikleri görülmektedir. Bu ebeveynler haftanın bazı günleri okulda bazı günleri ise uzaktan eğitim alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Okulda ve yüz yüze eğitimi tercih eden ebeveyn sayısı ise bu grupların gerisinde kalmaktadır. Bu ebeveynler hiçbir eğitimin okulda sürdürülen eğitim kadar etkili olmayacağı görüşündedir. İki ebeveyn eğitim öğretim sürecinde tercihin öğrenci ve ailesinin kararına bırakılması ve opsiyonel bir tercih sunulması gerektiğini belirtmiştir. Üç ebeveyn ise öğrencinin kronik hastalığı vb. gibi durumların göz önüne alınarak sürecin öğrenciye göre belirlenmesi gerektiği hususunun doğru olacağını düşünmektedir.

Kodlara yönelik ebeveynlerin örnek görüşleri şu şekildedir. E15 eğitim-öğretim sürecinin evden ve uzaktan sürdürülmesi gerektiğini düşünmekte ve sebebini şu şekilde açıklamaktadır “Bence evden ve uzaktan sürdürülmelidir. Elbette şartlar müsait olsa çocuklarımız okula gitse ancak çocuklar covid-19 için bir taşıyıcı olabilir ve okuldan bu

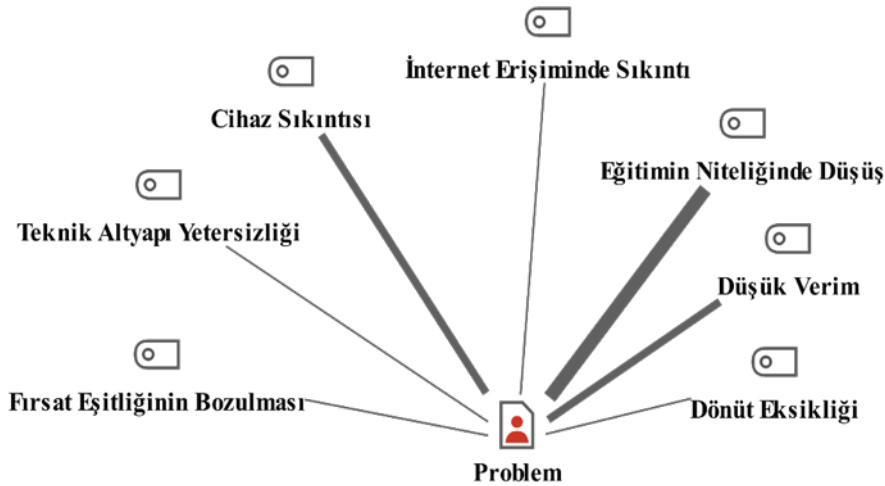
virüsü kapıp eve getirebilir”. E35 ise “Bence gerekli tedbirler alınmak koşulu ile haftada bir ya da iki gün okula gidilebilir, geri kalan günlerde de eğitim çevrimiçi sürdürülebilir. Maksat çocuklar arkadaşlarından, öğretmenlerinden ve okul ortamından uzak kalmaları” şeklinde ifadelerinden de anlaşılacağı üzere sürecin yüz yüze ve uzaktan olmak üzere iki türlü yürütülmesi gerektiğini düşünmektedir.

E11: “Okulda yapılan eğitimin yerini sanal eğitimin tutacağını düşünmüyorum. Bu yüzden okulda ve yüzyüze eğitim yapılmasını doğru buluyorum. Bence çocuklarımıza maske kullanımı ve hijyen kurallarını öğretmek yeterli olacaktır” şeklinde bir görüş bildirmiş ve eğitimin yüzyüze yapılmasını tercih ettiğini aktarmıştır. E34 ise bu konunun öğrenci ve velilerin tercihine bırakılması gerektiğini belirterek herkesin istediğini seçmesinin daha doğru olacağını düşünmektedir. E34 “Eğer imkân varsa ve mümkünse bu konuda insanlara seçim şansı verilmeli. İsteyen yüzyüze isteyen sanal eğitim almalı”. E40 ise bu hususta öğrenciye göre bir seçenek belirlenmesi gerektiğini düşünmektedir. “Kronik hastalığı olan, bağışıklık düzeyi düşük olan öğrenciler için yüzyüze eğitim bir risk. Bu gibi durumlarda önceliğin sağlık olduğu göz önünde bulundurulmalı bu öğrencilere mutlaka uzaktan eğitim verilmelidir. Diğer öğrenciler kendi seçimlerini yapabilirler ya da onların okula devamı için karar alınabilir”.

Covid-19 Sürecinde Eğitim-Öğretimde Yaşanan Sorunlara İlişkin Bulgular

Ebeveynlere yöneltilen “Covid-19 sürecinde eğitim-öğretimde yaşanan aksaklık-sıkıntılar nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde problem teması altında yedi kod üretildiği görülmüştür. Bu kodlar “Eğitimin Niteliğinde Düşüş (11)”, “Düşük Verim (8)”, “Cihaz Sıkıntısı (7)”, “İnternet Erişiminde Sıkıntı (4)”, “Teknik Altyapı Yetersizliği (4)”, “Dönüt Eksikliği (3)” ve “Fırsat Eşitliğinin Bozulması (3)” kodlarıdır. Covid-19 sürecinde eğitim-öğretimde yaşanan problemlere dair ebeveyn görüşlerinden üretilen kod haritası Görsel 5’de sunulmuştur.

Görsel 5. Covid-19 Sürecinde Eğitim-Öğretimde Yaşanan Problemlere Dair Ebeveyn Görüşlerinden Üretilen Kod Haritası

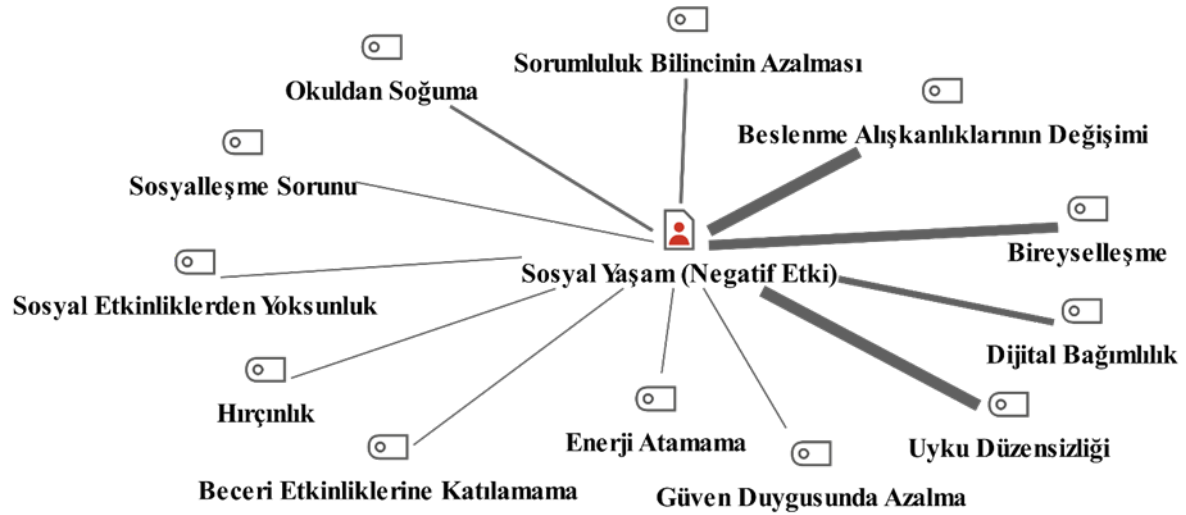
Görsel 5 incelendiğinde ebeveynlerin en fazla yaşanan problem konusunda “eğitimin niteliğinde düşüş” görüşünü paylaştıkları görülmektedir. Bu hususta E24 kodlu ebeveyn görüşlerinde “Sanal eğitimin eğitimde kaliteyi düşürdüğü bir gerçek. Konu öğretmen tarafından anlatılıyor ama herkes anlıyor mu? Bunu bilmek çok zor. Biraya gelinemediğinden birlikte etkinlik yapılamıyor. Bunlar niteliği düşürür bence”. Ayrıca eğitimden alınan verimin düşüklüğü ve cihaz sıkıntısı ebeveynlerin yine çokça yakındığı sıkıntılar arasındadır. E19 kodlu öğretmen verim düşüklüğü, E33 kodlu öğretmen ise cihaz sıkıntısı üzerinde durarak şu ifadeleri paylaşmıştır. E19: “Çocuklar bazen akşam saatlerine doğru sanal derslere

katılıyorlar. Bu saatler artık vücudun yorgun düştüğü saatlere denk geliyor. Çocuklar gün boyu aktif bence onlarda yoruluyordur. Yorgun bir şekilde ders işleyen öğrenci ne kadar da dersi dinlese çok verimli geçemeyebilir” şeklinde görüşü ile öğrencilerin ders saatlerinin verimli dinleyebilecekleri saatlerin dışına taşıdığından yakınmaktadır. E33 ise “Birkaç çocuğu olup da evde tek bilgisayar sahibi olan arkadaşlar sıkıntı yaşıyorlar. Bir çocuk ödev yapmak istiyor ya da oynamak istiyor, öbürünün derse katılması lazım. Günümüzde bazı aileler için teknolojik cihazlara erişim hala sıkıntı” görüşü ile çevrimiçi ders için kullanılan cihazlara erişimin bazı aileler için güç olabileceğini anlatmaya çalışmıştır. Diğer kodlara ilişkin E3 ve E10 kodlu ebeveynlerin görüşlerine dair örnekler şu şekildedir: E3: “Ben çevrimiçi eğitimde altyapının yeterli olduğunu düşünmüyorum. Tüm Dünya Covid-19’a hazırlıksız yakalandı bence. Evet, eğitim bir şekilde yürüyor ancak teknik olarak birçok ülkenin bu hususta yeterli olmadığı kanaatindeyim” (Teknik Altyapı Yetersizliği). E10: “İnternette özellikle çok fazla yavaşlama ve donma oluyor. Bazen internet bağlantısı tamamen gidiyor” (İnternet Erişiminde Sıkıntı).

Covid-19’un Öğrencilerin Sosyal Hayatlarına Olumsuz Etkilerine Dair Bulgular

Ebeveynlere yöneltilen “Covid-19’un öğrencilerin sosyal hayatlarına olumsuz etkileri nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde “Sosyal Yaşam (Negatif Etki)” teması altında on iki kod üretilmiştir. Bu kodlar “Uyku Düzensizliği (8)”, “Beslenme Alışkanlıklarının Değişimi (8)”, “Bireyselleşme (7)”, “Dijital Bağımlılık (5)”, “Güven Duygusunda Azalma (1)”, “Okuldan Soğuma (3)” ve “Sorumluluk Bilincinin Azalması (3)”, “Sosyal Etkinliklerden Yoksunluk (2)”, “Sosyalleşme Sorunu (2)”, “Enerji Atamama (1)”, “Beceri Etkinliklerine Katılmama (1)” ve “Hırçınlık (1)”, kodlarıdır. Kod haritası Görsel 6’da sunulmuştur.

Görsel 6. Covid-19’un öğrencilerin Sosyal Hayatlarına Olumsuz Etkilerine Dair Bulguları İçeren Kod Haritası

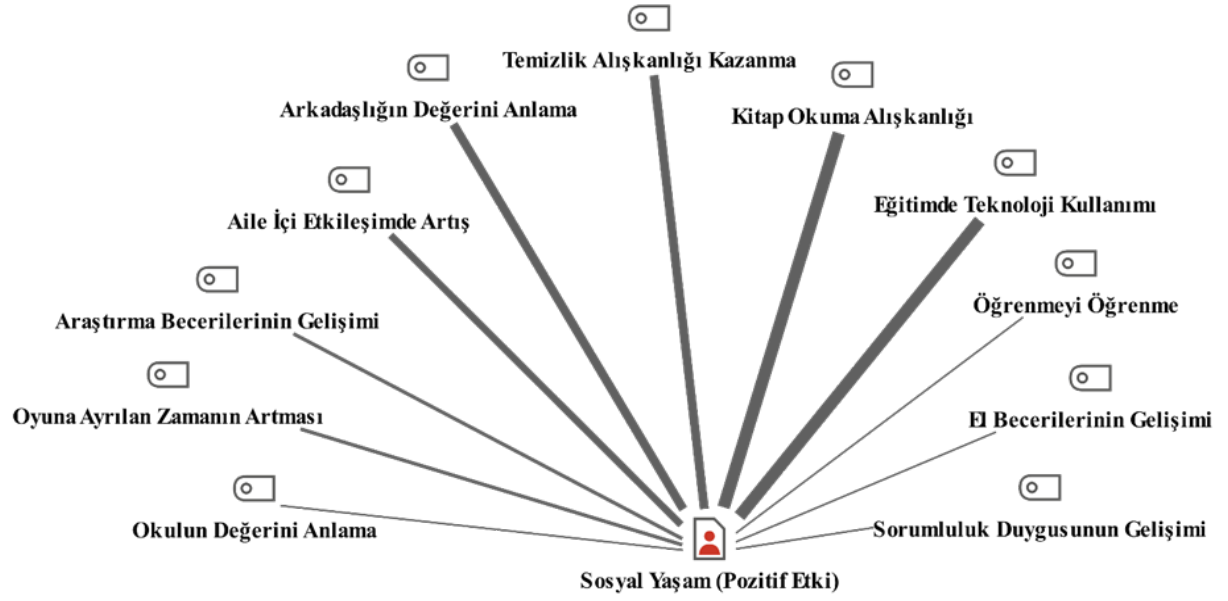

Ebeveynlerin en çok yakındığı konuların Covid-19 döneminde çocukların geç yatması, beslenme alışkanlıklarının değişimi, bireyselleşme ve dijital bağımlılık konularıdır. Örneğin E1 uyku düzensizliği konusu üzerinde durmuş ve görüşlerini şu şekilde aktarmıştır: “Çocuklar artık çok geç yatıyor. Okula gidecek olmamaları ve sabah eskisi kadar erken kalmalarının gerekmemesinden dolayı geç yatıyorlar. Film izliyorlar, bilgisayarla oynuyorlar. Okula devam ettikleri dönemde muhtemelen gündüz yorulduklarından akşam en geç saat 23 gibi yatan çocuklar artık 01-02 gibi yatıyor.” E37 ise “Beslenme Alışkanlıklarının Değişimi” kodu altında kodlanan görüşlerinde “Çocuk okula gitmeden

mecbur kahvaltısını yapıp çıkıyordu ve öğünlerini hiç kaçırmıyordu. Şimdi sabah kahvaltısı da dâhil öğünlerini geciktiriyor. Bazen hiç yemiyor, gece geç saatlerde de tost gibi şeyler istiyor. Gidip gelip dolapları karıştırıp abur cubur şeylerle karnını doyuruyor” şeklinde ifadeleri ile hem beslenme saatlerinin hem de şeklinin değiştiğine vurgu yapıyor. E3 ise “dijital bağımlılık” kodu altında kodlanan görüşlerinde “*Biz normalde ailecek karar almıştık. Telefonlar işten, okuldan geldikten sonra vestiyerde bırakılır, bilgisayar kullanma ya da tv izleme saatleri 2-3 saati geçmezdi ve bu uygulamaya bizde dâhildik. Şimdi çocuk derse de çevrimiçi katıldığı için ders aralarında da elinden bırakmıyor. Ders bitiyor yine bilgisayar elinde. Bazen derslerini bitirip oyuna dalıyor. Oyunların çocuklar için bağımlılık yaptığını düşünüyorum*”. E14 ise “bireyselleşme” kodu ile kodlanan görüşünde “*Çocuklar odalarına geçiyorlar. Derslerini de orda yapıyorlar, oyunlarını da orda oynuyorlar, yemeklerini de orda yemeye başladılar. Salona çağırıyoruz çay içelim birşeyler yiyelim diye, gelip iki dakika oturup odalarına geçiyorlar. Oda da bile ikisi de ayrı ayrı oynuyorlar.*” Diğer kodlara ilişkin E18, E4, E26 ve E17 kodlu ebeveynlerin görüşlerine dair örnekler şu şekildedir: E18: “*Tiyatro yok, sinema yok, arkadaşları ile bir yerde oturup muhabbet bile edemiyorlar. Sosyalleşebilecekleri tek ortam internet*” (Sosyal Etkinliklerden Yoksunluk). E4: “*Bence pandeminin en büyük olumsuz etkisi öğrencilerin okuldan soğuması oldu. Okulda sosyal bir ortamdı ve onların sosyal yaşamının bir parçasıydı*” (Sosyalleşme Sorunu). E26: “*Çocuklar pandemiden dolayı dışarı çıkmıyorlar, etkinliklere katılmıyorlar, sadece evde oturuyorlar bu yüzden kendilerine olan güvenleri bile azaldı*” (Güven Duygusunda Azalma). E17: “*Okul, ders yükü üzerlerinden kalkınca bazı sorumluluklarını unuttular*” (Sorumluluk Bilincinin Azalması).

Covid-19 Sürecinde Öğrencilerin Sosyal Hayatlarında Edindikleri Kazanımlara İlişkin Bulgular

Ebeveynlere yöneltilen “Covid-19 sürecinde varsa öğrencilerin sosyal hayatlarında yaşadıkları kazanımlar nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar incelenmiş ve “Sosyal Yaşam (Pozitif Etki)” teması altında on bir kod üretilmiştir. Bu kodlar: “Kitap Okuma Alışkanlığı (7)”, “Teknoloji Kullanımı (7)”, “Arkadaşlığın Değerini Anlama (5)”, “Temizlik Alışkanlığı Kazanma (5)”, “Aile İçi Etkileşimde Artış (4)”, “Oyuna Ayrılan Zamanın Artması (3)”, “Araştırma Becerilerinin Gelişimi (3)”, “Okulun Değerini Anlama (2)”, “Sorumluluk Duygusunun Gelişimi (2)”, “Öğrenmeyi Öğrenme (1)” ve “El Becerilerinin Gelişimi (1)” kodlarıdır. Kod haritası görsel 7’de sunulmuştur.

Görsel 7. Covid-19 Sürecinde Öğrencilerin Sosyal Hayatta Elde Ettikleri Kazanımlara Dair Kod Haritası

Ebeveynlerin en fazla üzerinde durduğu hususlar çocukların arkadaşları ile görüşemediği pandemi sürecinde arkadaşlığın ve arkadaşlarının değerini anladığı, bu süreçte kitap okudukları, teknolojik cihazları kullandıkları, bahse konu hususlarda beceriler geliştirdikleri ve bireysel temizliklerine daha fazla önem gösterdikleridir. Örneğin E30 kodlu ebeveyn “Çocuklar okula gidemiyorlar, dışarda oynayamıyorlar, en çokta arkadaşlarını özliyorlar ama telefon ve bilgisayar harici görüşemiyorlar. Arkadaşlığın ne demek olduğunu defalarca anlatsak bu kadar derin hissettiremezdik” sözleri ile öğrencilerin arkadaşlığın önemi ve değerini anladığını aktarmaktadır. E22 kodlu ebeveyn ise çocukların oyun oynamaya daha fazla zaman ayırabildiklerini belirtmiş ve bu husustaki fikirlerini “Sabahtan akşama kadar evde bilgisayar oynuyorlar, kardeşleri ile oynuyorlar, zekâ oyunları oynuyorlar. Okullar tatil olunca oyuna verdiler kendilerini” görüşleri ile anlatmıştır. E39: “Bol bol kitap okuduk hep beraber, belki de bir daha hiç bu kadar zaman ayıramayacaklar kitap okumaya. Ancak artık kitap okumanın güzel bir aktivite olduğunu keşfettiler” sözleriyle öğrencilerin hiç olmadığı kadar kitap okumaya vakit bulabildiklerini ve bunun pandemi döneminin kazanımlarında olduğu belirtmiştir. E13 koduyla kodlanan ebeveyn ise pandemi süresince aile olarak daha fazla zaman geçirdiğini “Ailece kahvaltı yaptık, film izledik, kitap okuduk, oyunlar oynadık. Daha önce birbirimize zaman ayıramadığımızı fark ettik” sözleri ile aktarmıştır. Diğer kodlara ilişkin E25, E29, E8 ve E12 kodlu ebeveynlerin görüşlerine dair örnekler şu şekildedir: E25: “En önemlisi okulun değerini anladılar. Her gün bin sitem kırk naz ile gittikleri okulda geçirdikleri zamanı özliyorlar. Bundan daha büyük kazanım yoktur. İnsanoğlu maalesef bazı şeylerin değerini kaybedince anlıyor” (Okulun Değerini Anlama). E29: “Okul ortamında öğretmenlerinin yardımıyla öğrenen öğrenciler merak ettikleri şeyi internetten araştırarak öğrenmeyi öğrendiler” (Araştırma Becerilerinin Gelişimi). E8: “Bilgisayarların sadece oyundan ibaret olmadığını, eğitim amaçlı da kullanılabileceğini keşfettiler. Çok fazla bilgisayarla, tablet ya da telefonla ilgili olmayan çocuklar da teknolojiyi kullanmaya başladılar” (Teknoloji Kullanımı). E12: “Okulda birçok şeyi öğretmenleri rehberliğinde yapıyorlardı. Şimdi ödevlerini, ders saatlerini, öğrenmelerini kendileri takip ediyor. Bu onlarda iyi ya da kötü kendi işini kendi başına yapma alışkanlığı ve sorumluluk duygusu oluşturdu” (Sorumluluk Duygusunun Gelişimi).

Tartışma

Ebeveynlerin görüşleri incelendiğinde ebeveynlerin neredeyse tamamına yakınının hastalığı belirtileri ile tanımladığı, bulaş riski yüksek olduğunu aktardığı ve bulaşma yollarına dair fikirlerini belirttiği görülmüştür. Yapılan bu tanımlamalar bilimsel araştırmalarda ortaya konulan semptomlarla örtüşmekte, ebeveynlerin hastalık ve insan vücudundaki etkileri hakkında fikir sahibi olduğunu ortaya koymaktadır. Covid-19'un boğaz ağrısı, yüksek ateş, kuru öksürük, nefes darlığı ve ishal gibi belirtileri olduğu, hastalığın solunum yollarındaki hücrelere tutunduğu ve solunum sistemini etkilediği çeşitli araştırmalarda belirtilmiştir (Huang vd., 2020; Budak, 2020; Alsan vd., 2020).

Covid-19 sürecinin eğitim öğretim süreci üzerindeki olumsuz etkilerine dair ebeveyn görüşleri incelendiğinde olumsuzluk yaratan durumların uzaktan eğitimin sınırlılıklarından ibaret olduğu görülmektedir. Çeşitli araştırmacıların yaptığı araştırmalardan örnekler vermek gerekirse Kaya (2002) uzaktan eğitimde öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretmen etkileşiminin minimum düzeyde olduğunu, grupla çalışma imkânının bulunmadığını, aktif öğrenmeyi engelleyebileceğini, uzaktan öğrenmede teknik aygıt gerekli olduğu için öğrenmenin başlangıç maliyetinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Arat ve Bakan (2014) ise iletişim altyapısında yaşanan sıkıntıların uzaktan eğitimi etkilediğini, bu sebeple teknolojik altyapının sürekli iyileştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kör vd., (2013) online eğitimin sanal ortamında öğrencilerin sosyalleşme şansının yok denecek kadar az olduğunu, Odabaş (2003) ise çevrimiçi eğitimin bireysel öğrenmeye yatkınlığı olmayan kişilerin sıkıntı yaşayabileceği bir eğitim türü olduğunu, teknik arızalara ve öğrenme güçlüğüne karşı anında yanıt verilememesinden doğan sorunların eğitimin niteliğini düşüreceğini ve motivasyonu azaltacağını, uzun süreli bilgisayar kullanımının ise bireylerin sağlığı olumsuz yönde etkileyebileceğini aktarmaktadır.

Tuncer ve Taşpınar'a (2008) göre çevrimiçi eğitimde dönüt imkânı sınırlıdır, değerlendirme süreci zordur veya bazen yetersiz olabilir, eğitimin kalitesi kısmen düşük olabilir ya da çevrimiçi ortamda öğretim materyali kullanımı ve değişimi sınıf ortamındaki kadar kolay değildir. Cowan (1995) ise çevrimiçi eğitimin uygulamalı dersler için uygun olmadığını düşünmektedir. Arkorful & Abaidoo (2015) öğretmenin rehber rolünün çevrimiçi eğitimde daha kısıtlı olduğunu, çevrimiçi eğitimin taraflar için daha fazla motivasyon gerektirdiğini belirtmektedir. De Oliveira vd. (2018) ise öğretmenin sınıftaki hâkimiyetinin daha azalacağını, öğrencinin derse katılımı kişisel görüşleri ya da sorularından ibaret olacağı için eğitimin niteliğinin düşebileceğini aktarmaktadır ve araştırmamızın bulguları alan yazındaki tüm bu çalışmalarla örtüşmektedir.

Ebeveyn görüşlerinden elde edilen bulgular ışığında covid-19 sürecinde eğitim öğretimde elde edilen kazanımların pandemi sürecinin bireylere sağlamış olduğu boş zaman ve uzaktan eğitim hususlarından kaynaklı kazanımlar olduğu rahatlıkla görülebilir. Bu hususta Vlasenko & Bozhok (2014) mekândan bağımsızlık ve zamandan tasarruf ya da diğer bir deyimle zamandan bağımsızlık kavramlarının uzaktan eğitimin bir avantajı olduğunu aktarmaktadır. Yıldırım ve İpek (2020) ise yapmış oldukları araştırmada, bir eğitimcinin covid-19 süreci öncesinde normal hayatında yapamadığı birçok kültürel etkinliğe pandemi döneminde zaman ayırdığı ve interneti makale okumak ve araştırma yapmak için kullandığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar araştırma bulgularımızla örtüşen sonuçlardır. Yine Covid-19 sürecinde öğrencilerin elde ettiği kazanımlar incelendiğinde eğitimde teknoloji kullanımı, maddi tasarruf, evde eğitim ve bireysel öğrenme gibi hususların uzaktan eğitim temelli kazanımlar olduğu çeşitli araştırmalar ışığında rahatlıkla söylenilebilir (Sutisna & Vonti, 2020; Carswell vd., 2000; Srivastava, 2018; Kaya, 2002). Karakaş (2020) ise yaptığı araştırmada evde kalan bireylerin daha fazla kitap okumaya başladığını, yeni hobiler ve etkinlikler geliştirdiğini belirtmektedir. Tüm bu hususlar araştırmamızdan elde ettiğimiz bulgularla örtüşmektedir.

Ebeveynlerin eğitim-öğretim faaliyetlerinin sürdürülüş biçimlerine ilişkin beklentilerinin farklılık göstermek kaydı ile evden ve uzaktan sürdürülmesi ile yüz yüze ve uzaktan karma biçimde yürütülmesi yönünde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu konuda araştırmacıların çalışmalarında da farklı görüşler ortaya konulmuştur. Örneğin Arat ve Bakan (2014) geleneksel eğitim ile uzaktan eğitim sistemlerinin birleştirilerek verilmesinin daha etkin ve kaliteli bir öğrenmeye kapı açacağını belirtirken, hasta ve engelli bireyler için ise uzaktan eğitimin gerekli olduğu fikrini savunmaktadır. Arkorful & Abaidoo ise (2015) öğrenen ile öğrenmeye rehberlik edenin aynı ortamda bulunmasının daha kaliteli bir öğrenme sürecine kapı aralayacağı görüşündedir. Karakaş (2020) ise tecrübelerin uzaktan eğitimin örgün eğitimin yerini tutamayacağını, eksik kalan hususların bulunduğunu ancak yine de eğitim öğretim faaliyetlerin bir kısmının uzaktan gerçekleştirilebileceğini belirtmiştir. Uygulamada ise Türkiye’de son yaşanan gelişmeler ışığında Arat ve Bakan’ın görüşüne paralel bir biçimde isteyen öğrencilerin okula gidebileceği, isteyen öğrencilerin ise çevrimiçi eğitimin devam edeceği, yani isteyen ebeveynlerin çocuğunu okula göndermeyebileceği bir sistem planlanmıştır (URL1 ve URL2). Böylelikle hem öğrenen hem öğretene öğretim ortamından isteksiz kopmamış olacak, hem de akran eğitimi, sosyalleşme süreci, aktif öğrenme sürecinde yaşanan sıkıntılar gibi uzaktan eğitim kaynaklı sıkıntılar ortadan kalkmış olacaktır.

Araştırmamızda ebeveynler pandemi sürecinde eğitim-öğretimde yaşanan en büyük sıkıntının eğitim-öğretimin niteliğinde yaşanan düşüş olduğunu belirttikleri görülmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerinden daha az verim aldığı, internet ve cihaza erişim noktasında bazı ebeveynlerin sıkıntı yaşandığını belirttikleri de tespit edilmiştir. Kör vd., (2013) elektronik eğitim için gerekli cihazların ve altyapının temininin zor olduğu ve çoğu zaman bunun bir dezavantaj olarak karşımıza çıktığını söylemekte, Arat ve Bakan (2014) uzaktan eğitimin daha az verimli olduğunu ve kolay kolay yüzyüze eğitimin yerini tutmayacağını belirtmekte, Kaya (2002) uzaktan eğitimin hiçbir zaman doğrudan öğrenmeyi sağlayamayacağını düşünmekte, Odabaş (2003) ise uzaktan eğitimde teknik arızalara ve öğrenme gücüne karşı anında yanıt verilememesinden kaynaklanan bazı sınırlılıklarının olduğunu belirtmektedir. Tuncer ve Taşpınar (2008) ise uzaktan eğitimde eğitimin kalitesinin yüz yüze eğitime göre daha zayıf olduğunu belirtmişlerdir. Tüm bu araştırmalar doğrultusunda pandemi döneminde eğitim-öğretim sürecinde evden ve uzaktan gerçekleştirilen eğitimden kaynaklı sıkıntılar yaşandığını, elde ettiğimiz bu verilerin alan yazınla örtüştüğünü ve benzer hususların farklı araştırmacıların araştırmalarında da ortaya konulduğu söyleyebiliriz.

Covid 19 sürecinde alınan tedbirler ve rutinlerde yaşanan değişimler bireylerin sosyal yaşamları üzerinde derin bir etki yaratmıştır. Bu etkilerin büyük bir kısmı olumsuz geri kalan kısmı ise olumlu olarak nitelendirilebilir. Covid-19 sürecinde öğrencilerin hayatında yaşanan olumsuz etkilere dair tespitlerimiz alan yazında yapılan diğer çalışmaların bulguları ile örtüşmektedir. Örneğin Karataş’a (2020), Simmons (2020) ve Singh & Singh’e (2020) göre sosyal mesafeler, sosyal izolasyonlar ve gönüllü karantinalar insanların sosyal ortamlarda bir araya gelmesini engellemiş ve sosyalleşme sıkıntısı ortaya çıkarmıştır. Karataş’ın Furedi’den (2014) aktardığına göre dayanışma mekanizmasının zayıflaması bireyleri yalnızlaştırmakta ve güven duygusunda azalmaya neden olmaktadır. Karakaş (2020) eve kapanmanın uzun sürmesi durumunda sürecin bireyselleşmeye yol açacağını belirtmiştir.

Özellikle hastalığın yayılmasını önlemek amacıyla her türlü oyun alanları ile tiyatro, sinema salonları, spor salonları, internet kafeler, kafe ve lokantalar, yüzme havuzu ile düğün salonu gibi yerlerin kapatılması (Gümüşgül ve Aydoğan, 2020) bireylerin sosyal etkinlikler ve beceri etkinliklerinde uzak kalmasına neden olmuştur. Fiziksel ve sosyal aktivitelerin insanların yaşam kalitesi, bedensel ve ruhsal sağlığın korunması üzerindeki etkileri çeşitli araştırmalarla ortaya konulmuştur (Çağlayan Tunç vd., 2020; Kaya Ciddi & Yazgan, 2020).

Covid-19 pandemisinin Türk kültürü üzerindeki etkisini araştıran İnce & Yılmaz (2020) katılımcıların büyük çoğunluğunun arkadaşları ile ilişkilerinin oldukça azaldığını, sosyal yönlerinin zayıfladığını, beslenme alışkanlıkları ile uyku alışkanlıklarının değiştiğini ortaya koymuştur. Demir (2020) ise Covid-19 pandemisinin uyku bozukluğuna yol açtığına değinmiştir. Yıldırım ve İpek (2020) ise yaptıkları bir araştırmada katılımcının internete ayırdığı zamanı artırdığından bazı sorumluluklarını yerine getirme noktasında sıkıntı yaşadığını tespit etmiştir. Goggin ve Ellis (2020) ise yapmış oldukları araştırmada sosyal ilişkilerde önem kazanan mesafelerin yeni bir sosyal düzene kapı aralayabileceğini belirtmiştir. Karakaş (2020) Covid-19 sürecinin teknolojik gelişmeleri hayatımıza hızlı bir şekilde adapte ettiğini ve her alanda teknolojiden daha fazla yararlanma gereksinimi hissedildiğini tespit etmiştir. Araştırmamızda da benzer bir sonuç elde edilmekle birlikte teknolojik cihazlarla sürekli iç içe olan çocukların aynı zamanda yemekte bile bu cihazları ellerinden bırakmadıkları bulgusu dijital bağımlılık konusunda düşündürücüdür.

Covid 19 süreci her ne kadar insanların hayatında fazlaca olumsuz etkiler yaratsa da bu süreçte sosyal yaşamda bazı kazanımlarında elde edilmesi durumu söz konusudur. Yıldırım & İpek (2020) yapmış oldukları araştırmada araştırma sonuçlarımızla benzer bir biçimde sürecin insanları teknolojik araç gereçlere daha fazla yaklaştırdığı, interneti bilimsel araştırma yapmak için kullanmaya başladıklarını ve sosyalleşme aracı olarak sosyal medyanın kullanıldığı bulgusuna ulaşmışlardır. Karataş (2020) ise pandemi döneminde temizlik ve hijyen ürünlerine ilginin fazlaca arttığını tespit etmiştir. Bu durum bireylerin kişisel hijyen ve temizliğe daha fazla önem vermeye başladığının bir göstergesidir. Karakaş (2020) ise pandemi döneminin daha önce alınmış ancak okunamamış kitapların okunması, çeşitli nedenlerle gerçekleştirilemeyen hobilerin gerçekleştirilmesine, aile içi etkileşimin evde kalma zorunluluğu nedeniyle artırılmasına, teknolojinin insan hayatına daha fazla entegre edilmesine kapı araladığını belirtmiştir. İnce ve Yılmaz (2020) ise süreçte temizlik alışkanlığının daha fazla benimsendiğini, aile içi etkileşiminin olumlu etkilendiğini, teknolojik cihazların kullanımının arttığını, araştırmalarına katılan katılımcıların yarısının kendisine yeni hobiler edindiği çalışmaları ile ortaya koymuştur. Zülfikar ve Özmen (2020) ise gerçekleştirmiş oldukları araştırmada bireylerin arkadaş-akraba ve aile bireyleri ile buluşma özlemi çektiği, bireylerin izolasyondan çıktıktan sonra yapmak istedikleri ilk üç şeyden birinin sevdikleri ile fiziksel ortamda bir araya gelmek olduklarını tespit etmiştir. Tüm bu hususlar gerçekleştirmiş olduğumuz araştırmada elde ettiğimiz bulguları destekler niteliktedir.

Sonuç

Covid-19 pandemisi her ne kadar insan ve toplum sağlığını ilgilendiren bir husus gibi görülse de pandeminin sadece toplum sağlığı ve sağlık sektörünü etkilemediği, ekonomiden siyasete, sosyal yaşamdan turizme ve hatta eğitime kadar toplumsal hayatın her alanında derin etkilerinin olduğu görülmektedir. Pandeminin yayılmasını engellemek ve sosyal izolasyonu sağlamak amacıyla pandemi sürecinde birçok ülke eğitim-öğretim sürecini uzaktan eğitim yoluyla sürdürmeyi tercih etmiş, bu durumun bir sonucu olarak uzaktan eğitimin avantajları-dezavantajları ve sınırlılıkları ile yüzleşmek durumunda kalmıştır. Uzaktan eğitim dezavantajları sebebiyle birçok araştırmacı tarafından tek başına tercih edilmemesi gereken ve yüz yüze eğitimle birlikte sürdürüldüğünde iyi sonuçlar alınabilecek bir öğretim şekli olarak tanımlanmaktadır. Araştırmamızın ilk sonucu olarak ebeveynlerin covid-19 virüsünü semptomları ile doğru tanımladığı ve virüs hakkında yeterli bilgi sahibi oldukları sonucuna ulaşıldığı söylenilebilir. Çeşitli kamu sportları ve afişlerle sık sık bilgilendirilen bireyler için bu durum beklenen ve arzu edilen bir durumdur.

Araştırmamız sonuçlarından elde edilen bir diğer sonuç özetle Covid-19 sebebiyle uygulanmakta olan uzaktan eğitimin aktif öğrenmeye imkân tanımadığı, dersi monoton bir hale getirdiği, ekran iletişimini ve etkileşimini zora soktuğu, derse katılımı azalttığı, sınıf

hâkimiyetini zorlaştırdığı, sınırlı materyal kullanımına imkân tanıdığı, öğrenilenlerin pekiştirilmesi için ekstra kaynaklardan yararlanmayı gerektirdiği, ölçme ve değerlendirmede bir takım zorluklarının bulunduğu, her yöntemin uygulanması için uygun olmadığı, uygulamalı derslerde kullanmanın zor olduğudur. Bu uzaktan eğitim için her ne kadar arzu edilmese de beklenen bir durumdur. İnsan hayatının en değerli unsur olduğu dünyamızda pandeminin yayılım hızını düşürmek için eğitimin uzaktan sürdürülmesi ilk etapta (acil eylem planı olarak) doğru bir karardır. Zaman içerisinde gerekli tedbirlerin alınarak öğrenenle öğretenin yeniden aynı ortamda bir araya gelmesinin sağlanması herkesçe arzu edilendir. Ancak içinde bulunulan pandemi sürecinin yapılamayan, ertelenen ya da göz ardı edilen birçok şeyin yapılması, değerinin farkına varılması için bireylere bir fırsat sunduğu da gerçektir. Ebeveynlere göre bu dönemde çocuklar okul ortamının değerini anlamışlar, hiç okuyamadıkları kadar kitap okumuşlar, eğitim teknolojileri içe hiç olmadıkları kadar iç içe olmuşlardır. Öğretmenler ise akademik ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunacak çalışmalar yapmak için daha fazla zamana sahip olmuşlardır.

Ebeveyn görüşleri ışığında Covid-19 sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerinde yaşanan bazı sıkıntıların varlığı tespit edilmiştir. Bunların eğitimin niteliğinde düşüş, cihaz ve internet erişiminde yaşanan sıkıntı, teknik altyapı yetersizliklerinden kaynaklanan sıkıntılar, düşük verim ve fırsat eşitliğinin bozulması gibi genellikle uzaktan eğitimde yaşanılması muhtemel sıkıntılar olduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre pandemi sürecinde ebeveynlerin eğitim öğretim sürecinin sürdürülüş şekilleri ile ilgili farklı talepleri olsa da genel tercihin öncelikle evden ve uzaktan eğitimin sürdürülmesinden yana olduğu, bu tercihin ardından en fazla talebin ise uzaktan ve yüzyüze eğitimin birlikte yürütülmesi olduğu tespit edilmiştir. Türkiye için her iki durumunda kısa bir dönem süresince mümkün olduğu söylenilebilir. Okulların açık olması ve haftanın belirli günleri eğitimin okulda yüzyüze diğer günleri ise çevrimiçi yapılması, isteyen bireylerin ise tamamen çevrimiçi eğitim alabilmesinin önü bu dönemde açıktı. Ancak şu an birçok eğitim kademesinde öğrenim online olarak sürdürülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç ise pandemi sürecinin öğrencilerin sosyal yaşamlarında köklü değişikliklere sebebiyet vererek bazı alışkanlıklar üzerinde ciddi değişikliklere kapı araladığıdır. Ebeveynlere göre bu değişikliklerin bir kısmı pozitif yönlü bir kısmı ise negatif yönlü değişikliklerdir. Negatif yönlü değişiklikler beslenme ve uyku düzeninin değişmesi, sosyal ilişkilerde zayıflama, sosyal etkinlikler ve beceri etkinliklerinden geri kalma, dijital bağımlılık, hırçınlık ve enerji atamama ile bireyselleşme gibi değişikliklerdir. Bu değişiklikler kuşkusuz sosyal izolasyonu sağlamak için evde kalmanın getirmiş olduğu negatif etkilerdir. Pozitif etkiler ise okulun ve arkadaşlığın değerini anlama, araştırma becerilerinin gelişimi, aile içi etkileşimde artış, kitap okuma ve temizlik alışkanlıklarının kazanımı, eğitim teknolojilerinin kullanımı gibi son derece önemli hususlar üzerinde gerçekleşmiştir.

Son söz olarak tarihsel süreçte pek çok salgın hastalığın yaşandığı, bu hastalıkların toplumsal yaşamın çeşitli yönlerini etkilediği bilinmektedir. Covid-19 da bunlardan yalnızca bir tanesidir. Çeşitli aşı geliştirme ve uygulama çabaları devam etmekle birlikte yapılan çalışmaların ne zaman tam olarak sonuç vereceği bilinmemektedir. Ancak alınacak birtakım tedbirler ile turizmden ekonomiye sağlıktan eğitime birçok alanda var olan düzenin eskisi kadar net olmasa da devam ettirilebileceği düşünülmektedir. Bu süreçte sosyal izolasyonun sebep olduğu olumsuz etkileri en aza indirmek için alan uzmanları çalışarak topluma bazı önerilerde bulunulabilir.

Öneriler

Pandemi sürecinin bir süre daha devam edeceği düşünülürse eğitim uzmanlarının bir araya gelerek uzaktan eğitimde yaşanan sıkıntıların nasıl en aza indirileceği, uzaktan eğitimin

yaratıldığı dezavantajların nasıl aşılacağı hususunda çalışmaları gerekmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın uzaktan eğitime uzun soluklu ihtiyaç duyulması halinde kullanıma hazır eğitim kaynakları yaratmak için bir eğitim çalışmayı düzenlemesi ve çeşitli paydaşlarla bir araya gelerek acil durum eylem planı hazırlaması önerilmektedir. Ayrıca çalıştay sonrası çeşitli eğitim kademeleri için geliştiren eğitim materyallerinin normal zamanda da kullanılabilmesi için ders kitapları ile entegre edildiği bir modül tasarlanabilir.

Özellikle eğitim sektöründe uzaktan eğitim altyapısının teknolojik bağlamda iyileştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca teknik cihaz ve internet erişiminde sıkıntı olan bireylere fırsat eşitliği sağlamak için cihaz ve internet erişimi sağlanmalı, teknik cihaz kullanım becerisi olmayan bireylere gerekli eğitim verilmelidir.

Sosyolog ve psikologların bir araya gelerek sosyal izolasyonun sosyal hayat ve bireylerin psikolojisi üzerinde yarattığı olumsuz etkileri tespit etmesi, bu olumsuzlukların aşılması noktasında bir eylem planı belirleyerek, bu planı ilgili makamlarla paylaşması gerekmektedir. Ayrıca sosyal yaşamda yaşanan kısıtlılığın aile içi etkileşimle aşılabilmesi için ebeveynlerin bilinçlendirilmesi, aile içi etkinliklerin gerçekleştirilerek çocukların akranları ile geçirdiği zamanları bu etkinliklerle doldurarak boşluğa düşmelerinin önlenmesi önerilmektedir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Yazar Katkı Beyanı: 1. Yazar'ın araştırmaya katkısı %60, ikinci yazarın araştırmaya katkısı %40 oranındadır.

Araştırma Yayın Etiği: : Bu çalışmanın hazırlanma ve yazım sürecinde “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş olup; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Fen ve Mühendislik Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulunun 03.03.2021 tarih, E-50288587-050.01.04-12407 sayılı evrak ve 08/20 sayılı etik kurulu kararı ile araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir sakınca görülmemiştir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Aldemir, C. & Avşar, M. (2020). Pandemi döneminde dijital vatandaşlık uygulamaları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, COVID-19 Özel Sayısı 2, 148-169.
- Alpago, H. & Oduncu Alpago, D. (2020). Korona virüs ve sosyoekonomik sonuçlar. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 99-114. DOI: 10.21733/ibad.716444.
- Alsan, M., Stantcheva, S., Yang, D. & Cutler, D. (2020). Disparities in Coronavirus 2019 Reported Incidence, Knowledge, and Behavior Among US Adults. *JAMA Netw Open*. 3(6), 1-11. doi:10.1001/jamanetworkopen.2020.12403.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri spss uygulamalı* (6. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Arat, T. & Bakan, Ö. (2014). Uzaktan eğitim ve uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14(1-2), 363-374.

- Arkorful, V. & Abaidoo, N. (2015). The role of e-learning, advantages and disadvantages of its adoption in higher education. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 12(1), 29-42.
- Baker, C., Wuest, J. & Stern, P.N. (1992). Method slurring: the grounded theory/ phenomenology example. *Journal of Advanced Nursing*, 17, 1355-1360.
- Baki, A., Karal, H., Çebi, A., Şilbir, L., & PEKŞEN, M. (2009). Uzaktan eğitimde öğretim yönetim sistemi ve senkron eğitim platformu tasarım süreci: KTÜ Örneği. *Türk Bilgisayar ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 1(1). 85-101.
- Bayburtlu, Y.S. (2020). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen görüşlerine göre Türkçe eğitimi. *Turkish Studies*, 15(4), 131-151.
- Budak, H. (2020). Toplumsal travmada bir onarım aracı olarak mizah “Koronavirüs günlerinde bir nefes gülümseme”. *Turkish Studies*, 15(4), 215-239. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43379>.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 4. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Birinci, M. & Bulut, T. (2020). Covid-19’un Sosyo-Ekonomik Yönden Dezavantajlı Gruplar Üzerindeki Etkileri: Sosyal Hizmet Bakış Açısından Bir Değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(1), 62-68.
- Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *The lancet*, 395(10227), 912-920.
- Carswell, L., Thomas, P., Petre, M., Price, B., & Richards, M. (2000). Distance education via the Internet: The student experience. *British journal of educational technology*, 31(1), 29-46.
- Çağlayan Tunç, A., Zorba, E. & Çingöz, Y . (2020). Covid 19 Salgını Döneminde Egzersizin Yaşam Kalitesine Etkisi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1) , 127-135.
- Cowan, J. (1995). The advantages and disadvantages of distance education in *Distance Education for Language Teachers* (Eds. R. Howard and I. McGrath). UK: Multilingual Matters.
- Creswell, J. W. (2016). Nitel çalışma tasarımı. in M. Bütün & S. B. Demir (Eds), A. Budak & İ. Budak (Çev.) *Nitel araştırma yöntemleri* (ss. 42-68), Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.
- Davran, İ. (2020). Pandemi sürecinin toplum, kültür ve eğitime etkisi ile ilgili görüşlerin değerlendirilmesi. In *Conference Proceeding Book* (Eds. M. Kurt, F. Altınay Aksal, Z. Altınay Gazi, Y. Çerkez, U. Akçıl) (p. 46). Near East University. <https://icier2020.neu.edu.tr/>.
- De Oliveira, M. M. S., Penedo, A. S. T., & Pereira, V. S. (2018). Distance education: advantages and disadvantages of the point of view of education and society. *Dialogia*, (29), 139-152.
- Demir Ü. F. (2020). The effect of COVID-19 pandemic on sleeping status. *J Surg Med*, 4(5), 334-339.
- Dikmen, S. & Bahçeci, F. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitime yönelik stratejileri: Fırat Üniversitesi örneği. *Turkish Journal of Educational Studies*, 7(2), 78-98.
- Goggin, G., & Ellis, K. (2020). Disability, communication, and life itself in the COVID-19 pandemic. *Health Sociology Review*, 29(2), 168-176.
- Gümüştül, O. & Aydoğan, R. (2020). Yeni tip koronavirüs-covid 19 kaynaklı evde geçirilen boş zamanların ev içi rekreatif oyunlar ile değerlendirilmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(1), 107-114.
- Huang, C., Wang, Y., Li, X., Ren, L., Zhao, J., Hu, Y., Zhang, L., Fan, G., Xu, J., Gu, X., Cheng, Z., Yu, T., Xia, J., Wei, Y., Wu, W., Xie, X., Yin, W., Li, H., Liu, M., Xiao, Y., Gao, H., Guo, L., Xie, J., Wang, G., Jiang, R., Gao, Z., Jin, o., Wang, J. & Cao, B. (2020). Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China. *The lancet*, 395(10223), 497-506.

- İnce, M. & Yılmaz, M. (2020). Olağanüstü olayların sosyal yaşam ve kültürlere etkisi; Covid-19 salgınının Türk kültürüne etkisi üzerine bir araştırma. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 6(2) , 552-571. <https://doi.org/10.46442/intjcss.796380>.
- Ilhan, G. O., Kaba, G. & Sin, M. (2021). Usage of digital comics in distance learning during COVID-19. *International Journal on Social and Education Sciences (IJonSES)*, 3(1), 161-179. <https://doi.org/10.46328/ijonses.106>.
- Jasper, M. A. (1994). Issues in phenomenology for researchers of nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 19, 309-314.
- Kahraman, M. E. (2020). Covid-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: Temel Tasarım Dersi Örneği. *İMÜ Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 6(1), 44-56. <https://doi.org/10.46641/medeniyetsanat.741737>.
- Kahraman, M. (2020b). Covid-19 salgınının kültür ve sanat organizasyonlarına etkisi. *Yıldız Journal of Art and Design*, 7(1) , 84-99.
- Karakaş, M. (2020). Covid-19 salgınının çok boyutlu sosyolojisi ve yeni normal meselesi. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 40(1), 541-573.
- Karataş, Z. (2020). COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkileri, Değişim ve Güçlenme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 3-15.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kaya Ciddi, P. & Yazgan, E. (2020). Covid-19 Salgınında Sosyal İzolasyon Sırasında Fiziksel Aktivite Durumunun Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 37, Bahar (Covid19-Özel Ek), 262-279.
- Kör, H., Çataloğlu, E. & Erbay, H. (2013). Uzaktan ve örgün eğitimin öğrenci başarısı üzerine etkisinin araştırılması. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(2), 267-279.
- Kurt Demirbaş, N. & Sevgili Koçak, S. (2020). 2-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin bakış açısıyla Covid-19 salgın sürecinin değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 328-349.
- Külekçi Akyavuz, E. & Çakın, M. (2020). Covid-19 salgınının eğitime etkisi konusunda okul yöneticilerinin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 723-737.
- MEB (2018). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4,5,6,7. Sınıflar). <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf>
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd Edition). California. : SAGE Publications.
- Miller, S. (2003). Analysis of phenomenological data generated with children as research participants. *Nurse Researcher*, 10(4), 68-82.
- Odabaş, H. (2003). İnternet tabanlı uzaktan eğitim ve bilgi ve belge yönetimi. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(1), 22-36.
- OECD (2020). A Framework to guide an education response to the Covid-19 Pandemic of 2020. https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126988-t63lxosohs&title=A-framework-to-guide-an-education-response-to-the-Covid-19-Pandemic-of-2020.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods (3rd ed.)*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Rose, P., Beeby, J. & Parker, D. (1995). Academic rigour in the lived experience of researchers using phenomenological methods in nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 21, 1123-1129.

- Simmons, A. L. (2020). COVID-19 social distancing: A snippet view of the autistic social world. *Disability & Society*, 35(6), 1007-1011.
- Sarı, H. İ. (2020). Evde kal döneminde uzaktan eğitim: Ölçme ve değerlendirmeyi neden karantinaya almamalıyız? *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(1), 121-128.
- Sarıtaş, E. & Barutçu, S. (2020). Öğretimde dijital dönüşüm ve öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeye hazır bulunuşluğu: Pandemi döneminde Pamukkale Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma. *İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi*, 11(1), 5-22.
- Sarı, T. ve Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim: sorunlar ve fırsatlar. *Turkish Studies*, 15(4), 959-975.
- Singh, J., & Singh, J. (2020). COVID-19 and its impact on society. *Electronic Research Journal of Social Sciences and Humanities*, 2(1), 102-106.
- Srivastava, P. (2018). Advantages & disadvantages of e-education & e-learning. *Journal of Retail Marketing & Distribution Management*, 2(3), 22-27.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques*. Newbury Park, C.A: Sage Publications.
- Sutisna, E. & Vonti, L. H. (2020). Innovation development strategy for hybrid learning based English teaching and learning. *English Review: Journal of English Education*, 9(1), 103-114. <https://doi.org/10.25134/erjee.v9i1.3783>
- Sulkowski, L. (2020). Covid-19 pandemic; recession, virtual revolution leading to de-globalization?. *Journal of Intercultural Management*, 12(1), 1-11.
- Telli Yamamoto, G. & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi / The Coronavirus and the rising of online education. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), s. 25-34.
- Tuncer, M. & Taşpınar, M. (2008). Sanal ortamda eğitim ve öğretimin geleceği ve olası sorunlar. *Afyon Kocatepe Üniversitesi sosyal bilimler dergisi*, 10(1), 124. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423867219.pdf>.
- Türk, A., Ak Bingül, B. & Ak, R. (2020). Tarihsel Süreçte Yaşanan Pandemilerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, Covid-19 Özel Sayısı, Cilt 19, 612-632. <https://doi.org/10.21547/jss.766717>
- Torun Kayabaşı, E. (2020). Covid-19'un piyasalara ve tüketici davranışlarına etkisi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Covid-19 Özel Sayısı 2, 15-25.
- Uğur, S. (2020). Merhaba yeni Dünya: Covid19 ve değişen hayatlar, uzaktan eğitim, hızlanan dijital dönüşüm ve teknolojik tekillik (Editöre Mektup). *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 7-10.
- Üstün, Ç. & Özçiftçi, S. (2020). COVID-19 pandemisinin sosyal yaşam ve etik düzlem üzerine etkileri: Bir değerlendirme çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, (25) (Special Issue on COVID 19), 142-153.
- Vlasenko, L., & Bozhok, N. (2014). Advantages and disadvantages of distance learning. National University of Food Technologies, Ukraine. <http://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/20684/1/1.pdf>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (Güncelleştirilmiş ve geliştirilmiş beşinci baskı)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, O. & İpek, İ. (2020). Yeni koronavirüs salgını dolayısıyla gündeme gelen sosyal izolasyon ve gönüllü karantina döneminde internet ve sosyal medya kullanımı. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (52), 69-94.

- Yılmaz, E., Mutlu, H., Güner, B., Doğanay, G. & Yılmaz, D. (2020). *Veli algısına göre pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinin niteliği*. Konya: Palet Yayınları.
- Yıldız, V. A. (2020). Üniversite öğrencilerinin pandemi dönemi aldıkları eğitime ilişkin görüşleri. In Conference Proceeding Book (Eds. M. Kurt, F. Altınay Aksal, Z. Altınay Gazi, Y. Çerkez, U. Akçıl) (pp. 19-27). Near East University.
- Zhong, R. (2020). The Coronavirus exposes education's digital divide. nytimes.com: <https://www.nytimes.com/2020/03/17/technology/china-schools-coronavirus.html>
- Zülfikar, H. & Özmen, S. (2020). Covid 19 Pandemisi Sürecinde Ramazan Bayramı'nın Bireylerde Yarattığı Tüketim Algısı ve Davranışları. *Intermedia International E-journal*, 7(13), 547-558.

İnternet Kaynakları

- URL1: <https://www.ntv.com.tr/egitim/bakan-ziya-selcukisteyen-cocugunu-okula-gonderecek,iUhPvPOchEq-qND66MyVMg>.
- URL2: <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/bakan-selcuk-ogrencilerimiz-haftanin-iki-gunu-okulda-olacak-isteyen-velilerimiz-okula-gonderecek/1997078>.
- URL3: <https://www.hm.ee/et/koroonaviiruse-leviku-tokestamine-info-haridusasutustele>
- URL 4: <https://www.innove.ee/uudis/info-ja-nouanded-vanematele-oma-lapse-toetamiseks-COVID-19-pandeemia-ajal/>
- URL 5: <https://www.hitsa.ee/e-ope-korduma-kippuvad-kusimused>
- URL 6: www.eduyun.cn
- URL 7: <https://nadalku.msmt.cz/cs>
- URL 8: <https://www.izm.gov.lv/lv/macibas-attalinati>

Extended Summary

Introduction

While individuals prepare for living under the knowledge, values, skills and competencies for the expectations of the society in the education and training process, this preparation process might be interrupted in some cases. Especially factors such as wars, tsunami, floods, earthquakes and pandemics might cause both short-term and long-term breaks in education and training (Meb, 2018; Kahraman, 2020). One of these factors is the COVID-19 pandemic that first emerged in Wuhan, China and spread around the entire world. The pandemic has caused the existing order in social life, tourism, economy, health and education to completely change and led social and physical activities of the individuals to be shaped around this change (Telli Yamamoto & Altun, 2020; Gümüşgöl & Aydoğan, 2020; Kahraman, 2020b). The education sector is among the leading sector following the health sector that is influenced by this pandemic. With the increase of the pandemic, certain precautions are taken in the education systems and distance education approach was rapidly adopted and applied by various countries to prevent crowded groups to be in the class environment and to prevent any disruptions in the education (Telli Yamamoto & Altun, 2020). In fact, the distance education approach is not something foreign for the education sector which is an education approach often used for supporting face-to-face education and appears as the only reference guide to sustain the education and training during the pandemic period. While the countries with the technical infrastructure used their own distance education infrastructure during the pandemic, various countries used different applications such as

Google applications, Microsoft applications, Moodle and Zoom individually or collectively (Yılmaz et al., 2020; OECD, 2020; Aldemir & Avşar, 2020; Türk et al., 2020; Üstün & Özçiftçi, 2020; Dikmen & Bahçeci, 2020). Parallel to the transformation speed experienced in the education period, the social distancing rule in the social life, lockdown practices and decreased social activities have caused a significant change process (Kurt Demirbaş & Sevgili Koçak, 2020). Because of all these reasons, the purpose of this study is to investigate the effects of the pandemic on the education and teaching processes and students' social lives from parents' perspectives as natural observers.

This study aims to reveal the effects of COVID-19 on the education-training process and students' social lives based on parents' views. For this general purpose, this study investigates answers to the following questions:

1. What do the parents know about COVID-19?
2. What are the negative effects of COVID-19 on the education and training process?
3. What are the learning outcomes (if any) in the education and training during COVID-19?
4. What are the parents' expectations for sustaining education and training during COVID-19?
5. What are the problems-gaps in education and training during COVID-19?
6. What are the negative effects of COVID-19 on students' social lives?
7. What are the learning outcomes (if any) in students' social lives during COVID-19?

Method

This study uses a phenomenology pattern among qualitative research methods. Phenomenology is a qualitative research method that focuses on assessing the experienced lives and therefore aims to reveal the common meanings forming the basis of this phenomenon and to explain the individual's experiences who experienced this phenomenon (Jasper, 1994; Miller, 2003; Baker et al., 1992; Rose et al., 1995). The study group of this study consists of 40 parents selected for criteria to spend maximum time with the students and to live in cities where the researcher can conveniently find participants (Ankara, İzmir, Samsun, Niğde, Tokat, Sivas). As the data collection tool of this study, the "Parent Interview Form" developed by the researcher and consisting of 7 open-ended questions is used. The data collection process approximately lasted 4 months and the content analysis method is used for data analysis. The data are coded and visualized with MAXQDA 18 package program.

Results

The first finding of this study is that parents have sufficient knowledge about COVID-19 and can define the disease with its symptoms. This shows that the parents know and can define the phenomenon.

The second finding of this study is that COVID-19 has various negative effects on students and teachers in the education and teaching process context. According to parents, the pandemic open doors for various important issues for students such as insufficient knowledge gain, technology dependency, lack of motivation, not participating in activities, lack of application, lack of peer interaction and not participating in the class. The parents expressed the negative effects of the pandemic for the teachers such as difficulty in class dominance, method-technique limitations, challenges in measurement, anxiety, insufficient feedback and decreased respect towards the teacher.

The third finding obtained from this study is that the pandemic process provided certain learning outcome opportunities for teachers and students. According to parents' views, students learned individual learning, actively used technology in education, understood the value of the school environment, gained reading habit and find opportunities to improve their skills-habits. Teachers gained the personal development opportunity, had time for works that can contribute to their academic development, gained competencies in education technologies use and enabled to teach independently from the space in this entire process.

The fourth finding of this study is that while parents had different expectations from the education application style, it was seen that parents generally focus on two different views which are distance education and education from home and applying face-to-face and distance education.

The fifth finding of this study is that according to parents, there were problems such as decreased education quality in the education and teaching process, low efficiency, problems with internet access, technical device problems, insufficient technical infrastructure, lack of feedback and disrupted equality of opportunities during the pandemic.

The sixth finding of this study is that parents expressed that students experienced socializing problems, decreased consciousness of responsibility, unable to discharge their energy, faced with digital addictions, become individualistic, changed their eating habits and experienced problems with a sleeping routine during the pandemic. The last finding of this study is that according to the parents, students obtained certain learning outcomes from the social life during the pandemic. According to parents, students understood the value of friendship, gained cleaning habit, had a chance to spend more time with their families, allocated more time to plays, understood the value of the school, used education technologies, improved their hand skills and developed their sense of responsibility during the pandemic.

Conclusion and implication

As a result of this study, it is found that parents expressed that pandemic had certain negative effects on the education and training process for student and teacher dimensions however, certain learning outcomes from the two elements of the education and training process matched with views regarding the distance education advantages and limitations. Another obtained result is that parents had different expectations about the education and training application style and there were applications that met these expectations in practice. Additionally, parents' views show that the problems with education and training during the pandemic are related to distance education-caused problems and initial cost-focused problems.

Additionally, it is found that according to the parents, staying home, keeping the social distance and differentiated social life was highly influential for the students' differentiation of the social routines. Some of the changes are positive changes such as skill development, technology use in education, cleaning and reading habits, increased playtime, development of the sense of responsibility and learning to learn. Others are negative changes such as lack of socializing, inability to attend to skill activities, decreased sense to trust, individualization, digital addiction and decreased sense of responsibility. The general result of this study shows that according to parents, the pandemic process brought positive and negative changes and experiences both in the education and training process and student's social lives.